

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Digitalisering av redovisningsbranschen:

Vad tycker redovisningskonsulterna och varför tycker de så?

Magisteruppsats i Företagsekonomi

Externredovisning

Vårtermin 2018

Handledare: Marita Blomkvist

Författare: Anzhelika Nieielova

Josefin Berglund

Sammanfattning

Examensarbete i Företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet,
Magisteruppsats, Externredovisning VT 18

Författare: Anzhelika Nieielova och Josefin Berglund

Handledare: Marita Blomkvist

Titel: Digitalisering av redovisningsbranschen: Vad tycker redovisningskonsulterna och varför de tycker så?

Bakgrund och problem: Digitalisering har länge varit en omtalad trend. Redovisningsbranschen genomgår en omfattande förändring till följd av digitalisering. Trots att de flesta är överens om att digitalisering är nödvändig och värdeskapande, kan inställning till denna process variera hos redovisningskonsulterna. En individs reaktion på förändringar kan bero på en rad faktorer. Vissa faktorer är kopplade till individens bakgrund och andra förknippas med den miljön, där en förändring pågår.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka hur digitalisering av redovisningsbranschen upplevs av redovisningskonsulter. Dessutom är syftet att finna en förklaring till redovisningskonsulternas uppfattning om digitalisering.

Avgränsningar: Studien är avgränsad till enbart auktoriserade redovisningskonsulter, då kontaktuppgifter till alla de auktoriserade redovisningskonsulterna är offentliga. Dessutom en viss erfarenhet av branschen är nödvändig för att kunna besvara frågor från studiens enkätundersökning.

Metod: För att kunna dra generella slutsatser valdes en kvantitativ ansats i form av en enkätundersökning som skickades ut till ett urval av auktoriserade redovisningskonsulter. Metodansatsen lämpar sig väl för att undersöka orsakssambandet mellan redovisningskonsulters attityd till digitalisering och faktorer som kan ha påverkan på attityden.

Resultat och slutsatser: Studien har visat att redovisningskonsulterna är övervägande positiva till digitalisering av redovisningsbranschen. Faktorerna som är signifikanta för utformning av redovisningskonsulternas attityd är ålder, branschfarenhet, uppskattning av egen förmåga att använda teknik (computer self-efficacy), användning av digitala verktyg i det dagliga arbetet, effekten som digitala lösningar har på en individs jobbprestation, rädslan att förlora jobbet till följd av digitalisering samt benägenhet att bruka ny teknik.

Förslag till fortsatt forskning: Ett förslag är att studera vidare i mer detalj hur redovisningskonsulters yrkesroll i form av arbetsuppgifter förändras samt undersöka vad som ligger bakom förändringen.

Nyckelord: digitalisering, auktoriserad redovisningskonsult, redovisningsbranschen, attityd, yrkesroll, inställning, förändring.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	2
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.4 AVGRÄNSNINGAR	3
1.5 DISPOSITION	3
2. TEORETISK REFERENS RAM	4
2.1 VEM ÄR EN REDOVISNINGSKONSULT?	4
2.2 DIGITALISERING AV REDOVISNINGSBANSCHEN	4
2.3 ATTITYD TILL DIGITALISERING	5
2.3.1 Förklara attityden: Individen	5
2.3.2 Förklara attityden: Yrkesrollen	7
2.3.3 Förklara attityden: Inställningen	8
2.5 SAMMANFATTNING	9
3. METOD	10
3.1 VAL AV METODANSATS	10
3.2 INSAMLING AV TEORI	10
3.3 URVAL	10
3.4 OPERATIONALISERING OCH ENKÄT	11
3.5 INSAMLING AV DATA	15
3.6 BEARBETNING OCH ANALYS AV DATA	16
3.7 BORTFALLSANALYS	17
3.8 METODDISKUSSION	17
4. EMPIRI OCH ANALYS	19
4.1 RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	19
4.1.1 Vad har respondenterna för bakgrund?	19
4.1.2 Hur har digitalisering påverkat redovisningskonsulternas yrkesroll?	20
4.1.3 Vad tycker redovisningskonsulterna om digitaliseringen?	23
4.2 FAKTORER BAKOM REDOVISNINGSKONSULTERNAS ATTITYD TILL DIGITALISERING	25
4.2.1 Individen	25
4.2.2 Yrkesrollen	26
4.2.3 Inställningen	27
5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	30
5.1 SLUTSATSER	30
5.1.1 Hur upplever redovisningskonsulter digitaliseringen?	30
5.1.2 Vad kan förklara att digitaliseringen upplevs på ett visst sätt?	30
5.2 STUDIENS BIDRAG	30
5.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	31
KÄLLFÖRTECKNING	32
BILAGA 1 - ENKÄTEN OCH KODNINGSSCHEMA	I
BILAGA 2 - FÖRSTA MAILET	IV
BILAGA 3 - ANDRA MAILET	V
BILAGA 4 - T-TEST	VI

BILAGA 5 - KORRELATIONSANALYS	VII
BILAGA 6 - REGRESSIONSANALYS	VIII

1. Inledning

Detta kapitel redogör för den påverkan digitalisering har på redovisningsbranschen samt vilken förändring det medför för redovisningskonsulter och deras yrkesroll. Därefter presenteras uppsatsens syfte och frågeställningar. Kapitlet avslutas med studiens disposition.

1.1 Bakgrund

Digitalisering har under de senaste decennierna varit en omtalad trend som blir allt mer viktig för processer och värdeskapande i samhällsekonomin. Utvecklingen har lett till att en allt större del av arbetskraften, inom vissa yrken, ersätts av diverse tekniska lösningar (FAR, 2013; ESO, 2016). Några fördelar som brukar nämnas i samband med digitalisering är ökad total produktivitet och konkurrenskraft, tillgång till aktuell information, som kan användas för mer precisa och välgrundade analyser samt förbättrad servicefunktion till kunder (EY, 2014).

Enligt SCB (2017) använder 86% av alla svenskar mellan 16 till 85 år internet dagligen, vilket har lett till att allt fler efterfrågar att köpa varor och tjänster via internet. Detta resulterar i omvandlingstryck inom många branscher att bli mer digitaliserade för att hänga med i utvecklingen (Svensk Handel, 2016). I en omfattande internationell studie genomförd av PwC (2016) framkom det att tillverkningsföretags genomsnittliga digitaliseringsnivå förväntas mer än fördubblas till utgången av 2020, då drygt 70% av företagen tror sig uppnått en avancerad nivå på digitalisering. Denna trend går även att se i andra branscher som exempelvis banksektorn där utvecklingen har gått mot att kunderna ges möjlighet att utföra bankärenden via internet, istället för att vända sig till en banktjänsteman (Proenca, Silva & Fernandes, 2010). Även inom redovisningsbranschen pågår det diskussioner hur branschen kan komma att se ut i framtiden till följd av den ökande digitaliseringen och automatiseringen. I framtiden förväntas automatisering av redovisningstjänster att öka med 80% (FAR, 2013) och enligt ESO (2016) löper bland annat bokförings- och redovisningsassistenter störst risk att försvinna som yrke till följd av detta.

Redovisningsbranschen genomgår en omfattande strukturell förändring gällande vilka tjänster som förväntas att vara de centrala i framtiden (Civilekonomen, 2017; FAR, 2016). Den tjänst som typiskt associeras med redovisningsbranschen är tillhandahållande av löpande bokföring. Dock har den senaste tekniska utvecklingen, med sådant som automatisk kontering integrerad med banker, bokföring i molntjänster samt fakturatolkning möjliggjort att den löpande bokföringen kan skötas snabbare och effektivare.¹ Dessutom har användarvänliga ekonomisystem, som exempelvis Fortnox och SpeedLedger tagits fram, vilket gör det möjligt för kunder att så gott som självständigt sköta sin egen bokföring eller göra det med minimal hjälp från en redovisningskonsult. För att hänga med i förändringarna måste branschen vara mer innovativ, proaktiv och attraktiv, främst genom utveckling av nya tjänster och erbjudanden (FAR, 2013).

¹ För en mer ingående beskrivning hänvisas läsaren till avsnitt 2.2 *Digitalisering av redovisningsbranschen*

1.2 Problemformulering

Enligt Chen, Huang, Chiu och Pai (2011) finns det ett starkt samband mellan utförda arbetsuppgifter och den yrkesroll en person identifierar sig med. Med andra ord leder en förändring i arbetsuppgifter till en förändring i yrkesrollen. Det råder en diskussion om den effekt som digitalisering inom redovisningsbranschen och automatisering av arbetsuppgifter har på redovisningskonsulters yrkesroll. Det poängteras från flera aktörer att redovisningskonsulter i framtiden främst kommer att ha en mer rådgivande roll (FAR, 2013; Rimér, 2017; Sjöström, 2016; Glantz, 2017).

Attityd till en förändring kan variera hos individer och en och samma förändringsprocess kan upplevas som något positivt av vissa, medan andra har en skeptisk eller till och med en negativ attityd till förändringen. En individs reaktion på förändringar kan bero på en rad faktorer, där vissa är kopplade till individens bakgrund och andra förknippas med den organisation eller miljön, där en individ är verksam och där förändringen pågår (Angelöw, 2010). De förändringarna som digitalisering medför för redovisningskonsulter kan därför väcka blandade känslor. Vissa kan känna att förändring är essentiell för att organisationen ska överleva och känna sig exalterade och glada. Det är också möjligt att förändringen kan uppfattas som ett hot mot både yrkesrollen och företaget och leda till ilska och rädsla (Piderit, 2000).

Att många yrken påverkas och kommer att påverkas av digitalisering är idag ett faktum. Hur denna förändring uppfattas av yrkesutövarna har därför varit ett aktuellt forskningsämne. Exempelvis finns det tidigare studier som har undersökt hur revisorer och ekonomistyrare uppfattar digitalisering och de organisatoriska förändringar som därmed uppkommer (Bierstaker, Burnaby, & Thibodeau, 2001; Goretzki, Strauss & Weber, 2013; Burns & Baldvinsdottir, 2007). Vi kan dock konstatera att det finns begränsat med forskning om redovisningskonsulters attityd till digitalisering. Redovisningskonsult är ett vanligt yrke och drygt 44 000 är verksamma i branschen (Visma, 2015) varav ungefär 4600 är auktoriserade redovisningskonsulter (FAR, 2018a; SRF, 2018a). Därför är det viktigt att ha förståelse för hur denna yrkesgrupp upplever digitalisering samt för vilka faktorer som kan påverka redovisningskonsulters attityd till denna förändring. Förutom själva redovisningskonsulterna riktar denna studie sig till redovisningsbranschen i form av branschorganisationer och redovisningsbyråer, som kan få en djupare förståelse för redovisningskonsulters attityd till digitalisering av branschen. Med hjälp av denna förståelse kan digitaliseringsprocessen anpassas och utformas på ett sätt som skulle göra det lättare för redovisningskonsulterna att acceptera och involvera sig i digitalisering, vilket är gynnsamt för hela branschen.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur digitalisering av redovisningsbranschen upplevs av redovisningskonsulter. Dessutom är syftet att finna en förklaring till redovisningskonsulternas uppfattning om digitaliseringen.

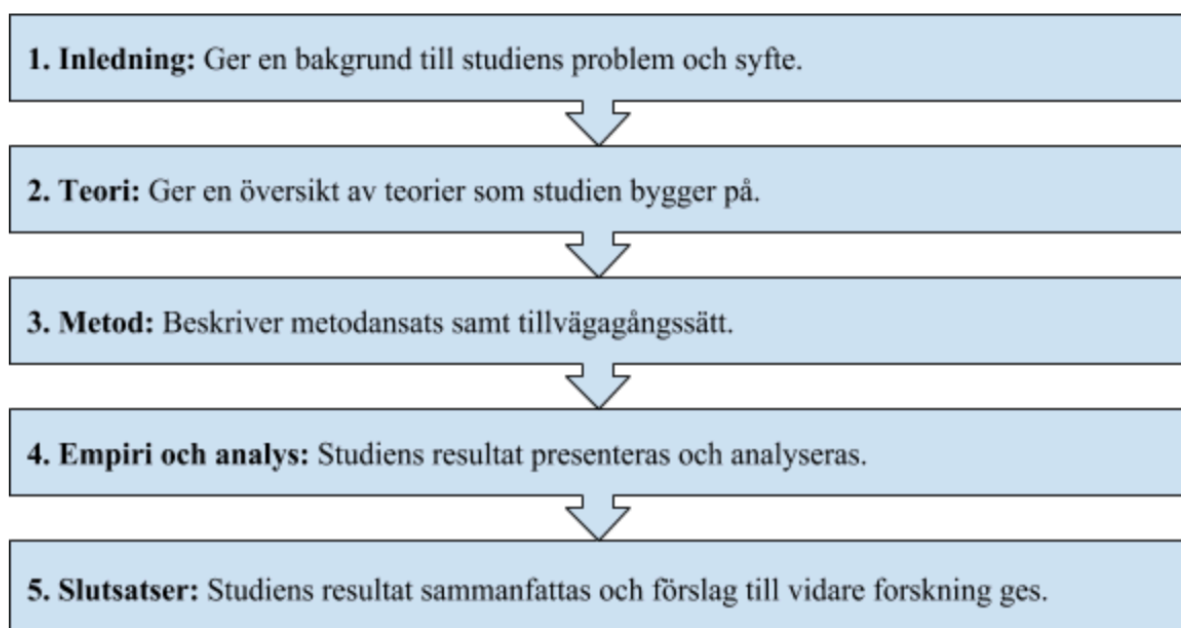
För att uppnå syftet har följande frågeställningar formulerats:

1. Vilken attityd har redovisningskonsulter till digitalisering?
2. Vad kan förklara varför förändringen upplevs på ett visst sätt?

1.4 Avgränsningar

Trots att fokus i uppsatsen ligger på att kunna dra generella slutsatser om alla redovisningskonsulter och deras attityd, är studien avgränsad till enbart auktoriserade redovisningskonsulter². Denna avgränsning har gjorts av två anledningar. För det första är kontaktuppgifter till alla de auktoriserade redovisningskonsulterna offentliga och relativt lätta att sammanställa. Dessutom förutsätter auktorisation en viss nivå på praktiska och teoretiska kunskaper, vilket innebär att redovisningskonsulter har varit verksamma inom redovisningsbranschen under ett visst antal år. Denna erfarenhet är nödvändig för att kunna besvara frågor om den förändring som branschen genomgår.

1.5 Disposition

² För en mer ingående beskrivning hänvisas läsaren till avsnitt 2.1 *Vem är en redovisningskonsult?*

2. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras uppsatsens teoretiska referensram. Kapitlet inleds med en kortfattad beskrivning av redovisningskonsult som yrke, för att sedan gå in på hur digitalisering påverkat redovisningsbranschen. Även teori om attityd till förändringar presenteras. Utöver det diskuteras faktorer som kan förklara attityd till digitaliseringen. Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning av referensramen.

2.1 Vem är en redovisningskonsult?

En redovisningskonsult är en person som “*självständigt biträder externa uppdragsgivare med redovisningstjänster och rådgivning*” (Framtid, 2018). En redovisningskonsults arbetsuppgifter kan enligt FAR (2018b) bestå av bland annat löpande bokföring, upprättande av budgetar, bokslut, årsbokslut samt årsredovisningar. Branschorganisationen SRF (2018b) tar även upp att konsulter upprättar deklarationer, hanterar skatteärenden och sköter kontakter med myndigheter. De ses som företags högra hand och den mest naturliga rådgivaren, då rådgivning praktiskt taget finns i alla tjänster som utförs. En redovisningskonsult kan välja att specialisera sig inom ett visst område eller ha en stor bredd på sitt arbetsområde och sköta ett företags hela administration (FAR, 2018b; SRF, 2018b).

En redovisningskonsult kan ansöka om auktorisation när den uppfyller vissa krav på teoretisk och praktisk kunskap. Det är branschorganisationerna FAR och SRF som ger auktorisation till redovisningskonsulter och det finns flera sätt att bli auktoriserad. Gemensamt för dessa sätt är att den som vill bli auktoriserad ska ha bred kompetens inom redovisningsområdet, moms- och skattelagstiftning (FAR, 2018b). Auktorisation är en kvalitetsstämpel som borgar för både kompetens och erfarenhet hos redovisningskonsulten (FAR, 2018b; SRF, 2018c).

2.2 Digitalisering av redovisningsbranschen

Begreppet digitalisering innebär att kunskap och information transformeras och lagras i en digital form. Detta möjliggör snabbare och effektivare utbyte av data samt ger tillgång till kunskap och information i realtid. Ett företag kallas för digitalt när sådana digitala instrument som till exempel moln och analytiska verktyg används både internt inom företaget samt externt mot kunder, leverantörer och övriga intressenter (Kane, Palmer, Phillips, Kiron & Buckley, 2015).

Redan på 90-talet diskuterades den inverkan som digitalisering och automatisering hade. Vissa arbetsuppgifter påverkades mer än andra. Till exempel kunde uppgifterna som baserades på en enkel bearbetning av numerisk data, såsom bokföring, digitaliseras utan större svårigheter. Andra uppgifter som involverade höga nivåer av personlig kontakt och en hög nivå av professionellt omdöme visade sig vara svårare att automatisera (Wilson & Sangster, 1992). Det poängterades att det fanns en rad arbetsuppgifter såsom bokföring och lönehantering som krävde bearbetning av stora mängder numerisk data. Sådan transaktionshantering ansågs vara en betydande ekonomisk börda för organisationen och viljan att reducera dessa kostnader motiverade till införande av datorsystem (Wilson & Sangster, 1992).

Än idag står digitalisering av branschen i fokus. Den tekniska utvecklingen som har ägt rum de senaste decennierna har berikat redovisningsbranschen med en mängd digitala instrument. När

finansiella informationen kommuniceras med hjälp av digitala verktyg och metoder definieras redovisningsprocessen som digitaliserad. För redovisningsbranschen har många dagliga processer ersatts med tekniska lösningar och digitaliserats i hög grad. De nya verktygen ger mer flexibilitet i det dagliga arbetet (Kane et al., 2015). Några exempel på dessa verktyg är:

- *Molnbaserad redovisning*: Mjukvara för molnbaserad redovisning lagras på en extern server (molnet) till skillnad mot traditionella redovisningsprogram, som installeras på användarens dator. Data skickas till molnet, där den behandlas och returneras till användaren. Åtkomst till molnbaserad redovisning sker via en leverantör av molnapplikationer på distans via Internet (FinancialForce, 2018).
- *Fakturatolkning*: Maskinell avläsning av leverantörsfakturer följt av manuell verifiering av den avlästa informationen (Fortnox, 2018).
- *Automatiserad bokföring*: Ett artificiellt smart bokföringsprogram som lär sig av tidigare data och kan därefter förutse information samt ge förslag utifrån historisk data. Programmet lär sig tolka informationen och ger bättre förslag allteftersom tiden går (Björn Lunden Information, 2018).
- *Bankfiler/ Betalfiler*: En teknisk lösning som gör det möjligt för företag att föra över information från leverantörs- och kundreskontra till banken samt vice versa. En sådan filkommunikation är betydligt mer tidseffektiv än manuell registrering av in- och utbetalningar (SEB, 2013).
- *Digitaliserad kvittohantering*: Ett digitalt kvitto som skickas direkt in till bokföringssystemet när företagaren använder sitt företagskort (Visma, 2017a).
- *Mobilt Bank-ID/ Bank-ID*: E-legitimation för datorer och mobiltelefoner, vilken möjliggör en snabb åtkomst och genomförande av en rad tjänster hos banker och myndigheter (BankID, 2018).
- *Internetbaserad kommunikation*: En programvara som är specialiserad på att tillhandahålla videochatt och röstsamtal mellan datorer och mobila enheter via Internet (Skype, 2018).

2.3 Attityd till digitalisering

Teknologiska förändringar inom en organisation påverkar de anställda och deras arbetsuppgifter. En individs reaktion på förändringar kan enligt Angelöw (2010) bero på en rad faktorer som individens bakgrund och den organisationen eller miljön, där individen är verksam och där förändringen pågår. Hur de anställda upplever en förändring kan också variera, vissa kan tycka att det är positivt och vissa kan se en förändring som negativ (Piderit, 2000).

2.3.1 Förklara attityden: Individen

En individs bakgrund och erfarenheter har inverkan på dennes uppfattning och inställning till saker. När det gäller just redovisningsbranschen är det vedertaget att använda redovisningsbyråns storlek som en faktor för att försöka förklara ett fenomen. Till exempel undersökte Goetz, Morrow och McElroy (1991) professionalism hos redovisningskonsulter genom att använda storlek på firma som en faktor. När Wilson och Sangster (1992) undersökte redovisningskonsulternas användning av IT utgjorde byråns storlek en av faktorerna. I den sistnämnda studien fann författarna att byråns storlek inte hade någon påverkan på IT-användning. Byråns storlek anses vara en relevant faktor, då stora och små byråer skiljer sig åt på en rad punkter. Exempelvis är det sannolikt att en större byrå har mer resurser för att möta kundernas behov av både redovisning och mer specialiserad kunskap, medan en mindre byrå ofta saknar de resurserna (Blackburn & Jarvis, 2010). De större byråer tenderar även att vara

mer strukturerade och byråkratiska än mindre byråer. Det kan leda till att utrymmet för den professionella autonominiteten och bedömningarna är mindre i större byråer, då de har ett mer strukturerat och byråkratiskt arbetssätt. Omvänt förhållande gäller för mindre byråer då de tenderar att vara mindre byråkratiska och strukturerade (Goetz, Morrow & McElroy, 1991). Dessutom från vad som går att utläsa från de stora byråernas hemsidor och externa kommunikation (PwC, 2017; KPMG 2018; Deloitte, 2018; EY, 2018) är digitalisering en viktig del av deras långsiktiga strategiska planering. Det är betydligt svårare att sammanställa om de mindre byråerna har en strategi gällande digitalisering. Byråns storlek kan med andra ord ha inverkan på arbetssättet och rutiner som tillämpas, vilket gör den till en relevant faktor att analysera.

En annan faktor som ofta används för att förklara en viss företeelse är ålder, inte minst när det gäller teknologisk utveckling. Det poängteras ofta att de äldre kan uppleva svårigheter med digitalisering (Visma, 2017b). Utöver detta finns det tidigare forskning som visar att ålder har en viktig roll i hur teknologi används på en arbetsplats. Morris och Venkatesh (2000) undersökte hur ålderskillnad påverkar hur ny teknologi (ett nytt mjukvarusystem) togs emot och används på en arbetsplats. De fann att unga personers användning av teknologi påverkades av deras attityd i större utsträckning än vad de äldres gjorde. De äldre var mer påverkade av subjektiva normer sådana som kollegors åsikter, men efter tre månaders användning av systemet minskade påverkan av subjektiva normer. Morris och Venkatesh (2000) argumenterar att resultatet beror på att yngre har exponerats för IT vid en tidigare ålder och i större utsträckning än äldre. Därför förekommer det att de äldre strävar efter att kunna använda det mer traditionella arbetssättet medan de yngre känner betydligt större tillit till tekniken. På grund av de skillnaderna är det viktigt att ha olika tillvägagångssätt gentemot individer i olika åldrar när en ny teknik introduceras. Beroende på ålder efterfrågar personer olika typer av upplärning. När teknik introduceras till den yngre gruppen bör fokus ligga på att förklara att teknologin höjer prestation och produktivitet. För de äldre bör teknikens användarvänlighet framhävas i en högre omfattning (Morris & Venkatesh, 2000). Om detta inte sker är det troligt att individerna upplever att de inte får tillräckligt med stöd och kan till och med känna sig utanför, vilket leder till förändringsmotstånd (Oreg, 2006).

Hur länge en redovisningskonsult har varit verksam inom redovisningsbranschen kan också förklara dennes attityd till branschomfattande förändringar. Goretzki et al. (2013) studerade hur en organisation förändrades samt vilken roll personer, som varit i en organisationer under olika lång tid, hade i denna förändring. Anställda, i studiens fall ekonomistyrare, delades upp i två kategorier: inbäddade aktörer och nykomlingar. Enligt författarna har det länge funnits en åsikt att det är främst de inbäddade aktörer som inleder förändring inom sin organisation. Tidigare studier visade att de inbäddade aktörerna är de som främst kan skapa grunden och möjligheten till förändring, vilket kan innebära att de är mer positivt inställda till organisatoriska förändringar. I sin studie studerade Goretzki et al. (2013) en byrå som till störst del bestod av nykomlingar, det vill säga av aktörer som i grund och botten anses ha en mindre förmåga att agera på nya sätt. Det beror på att agerandet kan potentiellt strida mot etablerade aktiviteter och mönster och därför stöta på motstånd. Författarna kommer fram till att det är felaktigt att förkasta nykomlingens förmåga att inleda och driva förändringar. Snarare tvärtom, kan förändringar som framkallas av nykomlingar vara en ännu tydligare drivkraft för en institutionell omställning. Därför kan antal år i branschen vara en relevant faktor att utgå ifrån när det gäller attityd till en förändring, då utgångspunkten är att de individerna som har varit i branschen under olika lång tid kan ställa sig olika till förändringsprocessen.

När det gäller digitala förändringar och implementering av ny teknik finns det en annan faktor, som kan vara relevant för att förklara attityd till förändring - hur digital en individ är i sin vardag. Alles (2015) studerade revisorers attityd till användning av Big Data³. Författaren påstår att revisorer kan vara långsamma när det gäller acceptans av ny teknik, vilket kunde bevitnas i anpassning till tidigare tekniska förändringar, sådana som exempelvis datorn och Internet. Trots sina slutsatser om en överlag långsam anpassning till nya tekniska lösningar kom Alles (2015) fram till att de respondenterna som redan var duktiga på IT såg betydligt mer positivt på digitaliseringen. Det finns ett samband mellan hur duktig en person uppfattar sig själv när det gäller tekniska lösningar och användandet av ny teknik (Chang et al. 2011). En individs bedömning av sin förmåga att använda dator definieras i tidigare forskning som "computer self-efficacy" (Compeau & Higgins, 1995). När en person känner att den har förmåga att använda datorer och annan teknik, kommer den sannolikt att uppfatta teknik som lättanvänd och acceptera den nya teknologin. Med andra ord har computer self-efficacy en positiv effekt på upplevd lätthet och följaktligen leder till acceptans av digitala lösningar (Muyllé, Moenaert & Despontin, 2004; Wu & Wang, 2004).

2.3.2 Förklara attityden: Yrkesrollen

För att kunna förklara den påverkan som digitalisering har på redovisningskonsulternas yrkesroll är det först relevant att definiera begreppet yrkesroll. Det finns en rad faktorer som har betydelse för en yrkesroll. Till exempel har det poängterats att en yrkesroll skapas genom interaktion med andra individer och i en känsla av social samhörighet inom yrket (Larsson, Aldegarmann & Aarts, 2009). Dessutom spelar det också roll vilka ansvarsområden en arbetstagare har (Jablonsky & Barsky, 2000) samt på vilket sätt jobbet utförs (Paulsen, 2011). I tidigare forskning har det dock betonats att det som har mest betydelse för utformning av en yrkesroll är de arbetsuppgifterna som yrkesmän förväntas utföra (Chen et al, 2011; Jablonsky & Barsky, 2000; De Loo, 2011; Paulsen, 2011). Detta innebär att en förändring i arbetsuppgifter kan leda till förändring i yrkesrollen (Chen et al., 2011) och digitalisering förväntas påverka redovisningskonsulternas arbetsuppgifter på flera sätt.

Enligt Jarvis och Rigby (2012) är redovisningskonsulter småföretagens mest föredragna rådgivare. Det innebär att kontakt med kunderna är en viktig arbetsuppgift. Även hur kontakten sker har visats vara relevant för kundrelationer. Digitalisering möjliggör att kommunikation mellan konsult och kund inte måste ske ansikte mot ansikte, vilket leder till att den personliga kontakten minskar och kan medföra att det känslomässiga bandet mellan konsulten och dess kunder riskerar att försvagas eller till och med försvinna helt (Leek, Turnbull & Naudé, 2003). Tidigare studier inom området visar att vid ökade användning av digitala tjänster ökar kravet från kundernas sida på uppmärksamhet och servicenivå för att relationen ska kunna upprätthållas (Proenca et al., 2010).

Redovisningskonsultens yrkesroll går från att vara karaktäriserat av rutinbaserat arbete som att dokumentera, knappa in data och rapportera mot att vara mer utav en rådgivande affärspartner för företagarna (Goretzki et al., 2013). Liknande slutsatser framgår även av FARs (2016) studie om redovisningsbranschens framtid, där det påstås att andel rådgivning förväntas öka till följd av den ökade digitaliseringen. Tidigare forskning om jobbpolarisering visar att arbetsuppgifter av mer rutinbaserad karaktär försvinner till följd av digitalisering och automatisering. Jobbpolarisering uppkommer genom digitaliseringens begränsningar, det vill säga det finns två

³ Digitalt lagrad information som är så stor att den är svår att bearbeta med traditionella databasmetoder, då dessa inte har hängtt med utvecklingen (Barmark & Djurfeldt, 2015)

kategorier av jobb som är svåra att ersätta med digitalisering och automatisering. Den ena är arbetsuppgifter som kräver abstrakt tänkande, beslutsfattande och kreativ problemlösning. Den andra kategorin är mer lågkvalificerade yrken som kräver mänsklig handling och lägre utbildning. Dessa jobb anses vara mer rutinbaserade eftersom de inte kräver någon högre nivå av problemlösning samt att behovet av mänsklig involvering minskar (Heyman, 2016; Goos, Manning & Salomons, 2014; Autor, Levy, & Murnane, 2003). Bokföring är ett exempel på en rutinbaserad uppgift (Moreno-Galbis & Sopraseuth, 2014), som enligt teorin om jobbpolarisering riskerar att försvinna till följd av digitaliseringen. Detta bekräftas även från redovisningsbyråernas sida, som betonar att outsourcing av ekonomitjänster förväntas öka (Deloitte, 2015). Utöver detta ökar användning av robotar, som på sikt kan komma att ersätta ekonomer (PwC, 2018). Det kan förklara varför rådgivning blir en mer betydande arbetsuppgift, då de mer rutinbaserade uppgifterna minskar och det finns mer utrymme i form av tid och resurser att lägga på mer värdehöjande processer som rådgivning.

2.3.3 Förklara attityden: Inställningen

Teorin om förändringsmotstånd

Förändringsmotstånd är en vanlig förklaring till varför försök att introducera storskaliga förändringar i teknologi, produktionsmetoder eller ledningsmetoder inte når upp till förväntningarna eller misslyckas (Oreg, 2006). Det sker på grund av det motståndet som uppstår mot förändringar i en organisation. Vanliga förklaringar till detta motstånd är bland annat att de anställda inte förstår målet med förändringen, inte vill ändra sig eftersom de känner rädsla samt att de upplever att deras eget värde i organisationen minskar. Om de känner att en förändring är i deras intresse är det mer sannolikt att de kommer delta i den (Law, 2016).

Enligt Oreg (2003) varierar benägenhet att acceptera förändringar från person till person. Beroende på benägenhet går det att förutse deras attityd gentemot förändringar. Oreg (2006) fann att både personlighet och sammanhang har samband med en anställds attityd gentemot en storskalig organisatorisk förändring. Individens attityd har samband med hur nöjd den anställda är med sitt jobb, hur engagerade den är gentemot organisationen och om den har för avsikt att lämna organisationen. Enligt Dent och Goldberg (1999) handlar motståndet inte nödvändigtvis om själva förändringen utan om att motverka förändringens möjliga negativa följder såsom att bli uppsagd. Dent och Goldberg (1999) anser att forskare borde försöka att förstå de anställdas yttre och inre faktorer för att få en bättre förståelse för vad resistensen grundar sig i. Det som enligt Oreg (2006) har störst inverkan på attityd till en organisatorisk förändring är delaktighet i förändringen samt risk att förlora jobbet.

Technological acceptance model

En modell som nyttjas i tidigare studier (Escobar-Rodríguez & Bartual-Sopena, 2015; Chang, Lieu, Liang, Liu & Wong, 2011) för att förklara hur en ny teknologi accepteras och används är Technological Acceptance Model (TAM). Modellen föreslår två viktiga faktorer som påverkar huruvida individer antingen accepterar eller avvisar ny teknologi. Dessa är uppfattad användbarhet och uppfattad användarvänlighet (Davis, 1989; Christensen, 2013). Enligt Davis (1989), som var den som ursprungligen presenterade modellen, definieras uppfattad användbarhet som "*till vilken grad en person tror att använda ett speciellt system skulle förbättra hans eller hennes jobbprestation*" och uppfattad användarvänlighet som "*till vilken grad en person tror att använda ett visst system kommer vara fri från fysisk och mental ansträngning*" (Davis, 1989, s.320). De två faktorerna påverkas sedan av inre och yttre influenser på en individuell och en social nivå. I sin studie visade Davis (1989) att uppfattad användbarhet hade ett starkare samband med användning av teknologi än vad

användarvänlighet hade. Användarna ansåg att ett systems funktioner är viktigare än att systemet är lätt att använda.

Modellen är vitt använd, men har även fått kritik för att den är för enkel. För att kompensera för detta har flera forskare försökt att utveckla modellen ytterligare (Chang et al., 2011). Venkatesh & Davis (2000) byggde ut modellen genom att lägga till flera faktorer, sådana som till exempel frivillighet att använda en viss teknologi, kvaliteten på det som produceras med hjälp av teknologin samt nyttan av att använda innovationen. I linje med Davis (1989) fann Venkatesh & Davis (2000) och Chang et al. (2011) att om teknologin är nödvändigt för arbetet har det signifikant påverkan på uppfattad användbarhet. Chang et al. (2011) ger exemplet att det är mer sannolikt att lärare testat att använda och acceptera nya undervisningsmetoder om de känner att det kommer hjälpa dem i undervisningen. Venkatesh & Davis (2000) fann i likhet med Davis (1989) ett samband mellan användarvänlighet och användning av teknologi. Något sådant samband fann inte Chang et al. (2011).

En viktig del i modellen är ju större en användares acceptans av en ny teknologi är, desto större är viljan att göra förändringar i sin yrkesutövning och att lägga ned tid samt engagemang på att lära sig använda den nya teknologin (Jones, McCarty & Halawi, 2010). Avsikt att använda eller inte använda ny teknologi är en viktig faktor gällande hur den faktiska användningen kommer se ut. Om en individ tror att den nya teknologi inte kräver stor ansträngning att använda och att den kommer att förbättra dennes jobbpresentation, kommer den att ha starkare avsikt att använda teknologin (Christensen, 2013). Med andra ord, en attityd mot användning formas utifrån individens uppfattning om användarvänlighet och användbarhet (Christensen, 2013).

2.5 Sammanfattning

Teknologiska förändringar påverkar redovisningskonsulter och deras arbetsuppgifter. Det kommer nya digitala lösningar som både ger flexibilitet i arbetet och förenklar bearbetning av numerisk data, vilket ger mer tid över till andra uppgifter som exempelvis rådgivning. Kommunikation med kunder måste inte ske ansikte mot ansikte, vilket påverkar kundkontakten. För att förklara varför uppgifter av en mer rutinbaserad karaktär försvinner tas teorin om jobbpolarisering upp och den förklarar att högkvalificerade och lågkvalificerade jobb är svåra att ersätta med digitalisering och automatisering. Med andra ord genomgår redovisningsbranschen en omfattande förändring i form av digitalisering, vilket även påverkar redovisningskonsulternas yrkesroll, då arbetssättet blir mer digitalt.

Tidigare studier visar att en förändring kan mottas på olika sätt. Detta innebär att den förändring som redovisningsbranschen genomgår kan möjligen mottas på olika sätt. De teorier som tas upp för att förklara en individs attityd är teorin om förändringsmotstånd och TAM. Förändringsmotstånd används vanligen för att förklara varför försök att introducera förändringar inte når upp till förväntningarna, medan TAM används för att förklara hur användare accepterar och använder ny teknologi. En individs reaktion och attityd till förändringar kan bero på en rad faktorer förknippade med individens bakgrund. Följande bakgrundsfaktorer som är relevanta för redovisningsbranschen tas upp i teoretiska referensramen: storlek på redovisningsbyrå, individens ålder, antal år i branschen och computer self-efficacy.

3. Metod

I kapitlet presenteras författarnas tillvägagångssätt för att uppfylla studiens syfte och besvara studiens frågeställningar. Val av metodansats förklaras, för att sedan gå över till en presentation av teoriinsamling och fastställande av urvalet. I kapitlet behandlas dessutom operationalisering av enkätfrågorna och datainsamlingsprocessen. Kapitlet avslutas med en diskussion kring den valda metodansatsen.

3.1 Val av metodansats

Denna studiens syfte är att undersöka hur redovisningskonsulter uppfattar digitalisering av redovisningsbranschen samt vilka faktorer påverkar deras attityd till förändringen. För att kunna dra generella slutsatser valdes en kvantitativ ansats (Bryman & Bell, 2013) i form av en enkätundersökning som skickades ut till ett urval av auktoriserade redovisningskonsulter. Denna metodansats lämpar sig väl för undersökningar av orsakssamband och det var orsakssambandet mellan redovisningskonsulters attityd och faktorer som i teorin kan påverka attityd som skulle undersökas (Barmark & Djurfelt, 2015). Tidigare studier visar att människor som intervjuas har en större benägenhet att anpassa sina svar och försöka ge en positiv bild av sig själva, än när de svarar via en enkät (Bryman & Bell, 2013). En enkätundersökning kan sannolikt ge en mer sann bild av vad redovisningskonsulterna egentligen tycker om digitalisering.

3.2 Insamling av teori

Studiens teoretiska referensram samlades in från relevanta vetenskapliga publikationer som söktes fram med hjälp av Google Scholar och Göteborgs Universitetsbiblioteks tjänst Supersök. Publikationerna är hämtade från tillförlitliga källor och är publicerade i väletablerade tidskrifter samt innehåller relevanta och inarbetade teorier. De icke-vetenskapliga publikationerna som används är hämtade från relevanta och tillförlitliga källor, exempelvis branschtidningarna Civilekonomen och Tidningen Balans. Vi använde oss även av studier som är genomförda av betydelsefulla marknadsaktörer sådana som Big 4 och branschorganisationen FAR, som har stor insikt i redovisningsbranschen och dess utveckling. Definitioner på tekniska lösningar som presenteras i avsnitt 2.2 *Digitalisering av redovisningsbranschen* hämtades huvudsakligen direkt från de marknadsaktörerna som jobbar med och tillhandahåller dessa.

De sökord som användes mest var: accountant, accounting, technological change, organizational change, professional change, professional role, attitude, perception, resistance to change, job polarization.

3.3 Urval

Som nämnts tidigare avgränsas denna studie till redovisningskonsulter som är auktoriserade av FAR och SRF. I populationen inkluderades därmed auktoriserade redovisningskonsulter både från FAR och SRF, för att få ett representativt urval, eftersom de stora byråernas redovisningskonsulter huvudsakligen var auktoriserade av FAR medan de mindre byråernas konsulter var auktoriserade av SRF. Då byråns storlek är en av faktorerna som testas i denna studie, ansågs det vara relevant att det fanns byråer med olika storlekar i populationen. Kontaktuppgifter till alla auktoriserade redovisningskonsulter är offentliga och finns

tillgängliga på FAR och SRFs hemsidor. Dessa uppgifter sammanställdes sedan i ett Excel dokument och den totala population landade på 4606 stycken redovisningskonsulter. En konfidensgrad på 95% valdes, som innebär att uttalanden om värdet är sanna med 95% sannolikhet (Dahmström, 2000). Från populationen gjordes ett slumpmässigt urval med hjälp av Excels slumpfunktion. Med hjälp av följande formel som används i Blomkvist (2008) räknades det fram att urvalet behövde vara 354 stycken, med utgångspunkt i att alla svarar, för att hålla en konfidensgrad på 95%:

$$1.96 \sqrt{\left(\left(\frac{0,5 \times 0,5}{Urval} \right) \times \left(1 - \frac{Urval}{Population} \right) \right)} = 0,0500^*$$

*Satte in populationen på 4606 i formeln. Eftersom ekvationen skulle vara lika med 0,0500, bröt vi ut "urval" och räknade fram det till 354.

$$1.96 \sqrt{\left(\left(\frac{0,5 \times 0,5}{354} \right) \times \left(1 - \frac{354}{4606} \right) \right)} = 0,0500$$

Efter en genomgång av tidigare studentuppsatser noterades det att svarsfrekvensen kan vara relativt låg. Den genomsnittliga svarsfrekvensen i tidigare studier visade sig vara cirka 20%. Därför bestämdes urvalets storlek med utgångspunkt i en svarsfrekvens på 20%. För att kunna dra slutsatser med en konfidensgrad på 95% och svarsfrekvensen på 20% räknades urvalet fram till 1770⁴ stycken redovisningskonsulter.

3.4 Operationalisering och enkät

Studiens enkätfrågor utformades utifrån den teorin som presenteras i avsnitt 2. *Teori* genom en operationalisering, vilken presenteras nedan och sammanställs i Tabell 3.1. Operationaliseringen visar kopplingen mellan enkätfrågorna och studiens teoretiska referensram. Som konstaterades i referensramen genomgår redovisningsbranschen en omfattande förändring i form av digitalisering. Tidigare studier som undersöker hur förändringar mottas visar att attityd till förändringar kan variera kraftigt hos olika individer. Detta innebär att den förändring som redovisningsbranschen genomgår kan väcka blandade känslor hos de som påverkas mest av denna utveckling - redovisningskonsulterna. Tidigare forskning visar att hur en förändring mottas kan bero på en rad faktorer. Utifrån studiens referensram kan dessa faktorer grupperas i följande kategorier:

- **Indviden.** Denna kategori utgår ifrån avsnitt 2.3.1 *Förklara attityden: Indviden* och består av fyra branschrelaterade aspekter som kan vara relevanta för förklaring av en individs attityd till digitaliseringen. Dessa aspekter är: ålder, byråns storlek, antal år i redovisningsbranschen samt computer self-efficacy.
- **Yrkesrollen.** Denna kategori underbyggs av avsnitt 2.3.2 *Förklara attityden: Yrkesrollen* och bygger på resonemang att en alltför omfattande förändring av yrkesrollen till följd av digitalisering kan påverka redovisningskonsulternas attityd till digitaliseringen. Tre faktorer har identifierats utifrån den teoretiska referensramen: arbetsmoment, rådgivning och digitala verktyg.

⁴ 354 x 5

- **Inställningen.** Kategorin bygger på avsnitten 2.3.3 *Förklara attityden: Inställningen*. I dessa två avsnitt presenteras en rad aspekter som kan förklara en individs attityd till organisatoriska och teknologiska förändringar. Dessa faktorer är: lätthet, jobbprestation, uppsägning, nödvändighet, benägenhet samt utbildning.

Syftet med denna studie är att undersöka redovisningskonsulternas attityd till digitalisering samt att försöka hitta förklaring till attityden. Studiens beroende variabel är därmed Attityd. Oberoende variablerna är de faktorerna som utifrån teoretiska referensramen kan tänkas förklara attityden. Varje faktor har givit upphov till en oberoende variabel. Dessutom har variablerna givits samma benämning som faktorerna har. Studiens variabler sammanställs i Tabell 3.1, där även kopplingen mellan variablerna och enkätfrågorna presenteras. Den öppna icke-obligatoriska fråga 9 gav inte upphov till någon variabel.

Tabell 3.1: Operationalisering av enkäten

Tema	Faktor	Variabel	Fråga	Referens
Individen	Ålder	Oberoende	1. Vilket år är du född?	Morris och Venkatesh, 2000
	Byrån	Oberoende	2. Vilken redovisningsbyrå jobbar du på?	Wilson och Sangster, 1992; Goetz et al., 1991
	Erfarenhet	Oberoende	3. Hur länge har du varit verksam i redovisningsbranschen?	Goretzki et al., 2013
	Computer self-efficacy	Oberoende	4. Anser du att du är mer digital eller mindre digital än genomsnittet?	Chang et al., 2011; Visma, 2017b
Yrkesrollen	Arbetsmoment	Oberoende	5. Enligt dig, hur har nedanstående arbetsmoment påverkats av digitaliseringen?	Chen et al., 2011
	Rådgivning	Oberoende	6. Hur har rådgivningens andel av yrket förändrats sedan du började i branschen?	Goretzki et al., 2013 FAR, 2016
	Digitala verktyg	Oberoende	7. Kryssa i vilka digitala verktyg du stöter på i ditt dagliga arbete.	Avsnitt 2.2 <i>Digitalisering av redovisningsbranschen</i>
Inställningen	Attityd	Beroende	8. Hur ser du på digitaliseringen av redovisningsbranschen?	Studiens forskningsfråga
	Attityd	Gav inte upphov till en variabel	9. Utveckla gärna ditt svar i fråga 8	Studiens forskningsfråga

			10. Nedan finner du en rad påstående. Svara vad som passar in på dig:	
Lätthet	Oberoende		Det är lätt att använda digitala verktyg.	Davis, 1989; Venkatesh och Davis, 2000
Jobbprestation	Oberoende		Digitala verktyg ökar min jobbprestation.	Christensen, 2013
Uppsägning	Oberoende		Min yrkesroll försvinner till följd av digitaliseringen.	Oreg, 2006
Nödvändighet	Oberoende		Digitala verktyg är nödvändiga för mitt arbete.	Venkatesh och Davis, 2000; Chang et al., 2011
Benägenhet	Oberoende		Jag undviker digitala lösningar.	Oreg, 2003
Utbildning	Oberoende		Jag får utbildning i digitala verktyg från min arbetsgivare.	Oreg, 2006

Nedan presenteras en beskrivning av hur enkätfrågorna har tagits fram samt de framtagna faktorernas koppling till studiens referensram behandlas.

Utifrån en sammanställning av referensramen har enkäten delats upp i tre underliggande teman: **Inställningen**, **Yrkesrollen** och **Individen**. I enkäten presenteras dock teman i en annan ordning, Individen - Yrkesrollen - Inställningen. Detta för att göra enkäten mer logisk i sin utformning, där bakgrundsfrågor ställs först och sedan följs av frågor om yrkesrollen och inställning till digitalisering (Bilaga 1). Enkätens tema presenteras nedan för att behandla den kopplingen som varje tema har till studiens referensram.

Individen. Detta tema undersöks med hjälp av fyra frågor om individens bakgrund (Fråga 1-4). Det finns flera studier och modeller som visar att en individs attityd till förändringar påverkas av dess bakgrund (Angelöw, 2010; Davis, 1989). Att åldern på de tillfrågade kan ha påverkan visar Morris och Venkatesh (2000). Ålder mäts genom att fråga efter respondenternas födelseår, vilket rekommenderas av Trost och Hultåker (2016). Att storlek på byrå kan vara en intressant faktor att undersöka tas upp av Goetz et al. (1991) och Wilson och Sangster (1992). Samma uppdelning av byråer som görs i FARs (2016) studie om redovisningsbranschens framtid förekommer även i denna studie. Goretzki et al. (2013) diskuterar att tid i branschen kan utgöra en relevant faktor att undersöka. Därmed görs en uppdelning i fyra svarsalternativen för att fånga upp nykomlingar (mindre än tio år i branschen) och inbäddade aktörer (mer än tio år i branschen). Det är viktigt att påpeka att det i Goretzki et al. (2013) inte ges något exakt antal år som definierar nykomlingar och inbäddade aktörer, därmed används vår egen uppdelning i enkätfrågan. Från Chang et al. (2011) och Compeau & Higgins (1995) kommer frågan om computer self-efficacy, vilket definieras i tidigare forskning som individens bedömning av egen förmåga att använda datorer och annan teknik. Samma frågeformulering som ställs i en av Vismas (2017b) omfattande undersökningar om samhällets digitalisering används i denna studie.

Yrkesrollen. Temat undersöks med hjälp av tre frågor relaterade till redovisningskonsulternas arbetsuppgifter (Fråga 5-7) då en stor mängd tidigare forskning beskrivit arbetsuppgifter som den största och den viktigaste delen av en yrkesroll (Chen et al, 2011; Jablonsky & Barsky, 2000; De Loo, 2011; Paulsen, 2011). I denna studie likställs därmed redovisningskonsulternas arbetsuppgifter med deras yrkesroll. Om det med hjälp av frågor om arbetsuppgifter går att fånga upp en förändring i arbetsuppgifterna, kan också en förändring av yrkesrollen fångas upp. Därför ges exempel i fråga 5 på de typiska arbetsuppgifterna som en redovisningskonsult utför (FAR, 2018b; SRF, 2018b) och respondenterna ombes att svara till vilken grad dessa arbetsuppgifter påverkas av digitaliseringen. Frågan om rådgivnings omfattning kommer från FARs (2016) studie om branschens framtid, i vilken det påstås att andel rådgivning förväntas öka kraftigt i samband med den ökade digitaliseringen av branschen. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning om jobbpolarisering som visar att arbetsuppgifter som rådgivning, vilka kräver beslutfattande och kreativ problemlösning, inte förväntas minska eller ersättas till följd av digitalisering (Heyman, 2016; Goos, Manning & Salomons, 2014; Autor, Levy & Murnane, 2003). Den sista fråga i temat Yrkesroll listas en rad digitala verktyg och respondenterna uppmanas att bedöma hur mycket de använder varje verktyg. De verktygen som presenteras i frågan kommer från en sammanställning i avsnitt 2.2 *Digitalisering av redovisningsbranschen*. Om en konsult använder många digitala verktyg kan den anses vara mer digital. Det innebär att konsultens arbetsuppgifter och i sin tur yrkesroll påverkas mer av digitalisering än hos en konsult som använder dessa verktyg i en mindre omfattning (Kane et al, 2015; Chen et al, 2011; Jablonsky & Barsky, 2000; De Loo, 2011; Paulsen, 2011).

Inställningen. För att undersöka detta tema ställs tre frågor (Fråga 8-10). Med hjälp av dessa frågor fångas redovisningskonsulternas attityd till digitalisering av branschen upp. Först ställs en direkt fråga (8) om respondenterna ser digitalisering som något negativt eller positivt. Den frågan är inte baserad direkt på någon tidigare forskning utan är specifik för denna studie och är inspirerad av TAM (Davis, 1989; Christensen, 2013; Chang et al., 2011) och teorin om förändringsmotstånd (Oreg, 2003; Oreg, 2006). Utformningen av frågan tas från Trost & Hultåker (2016), där svarsalternativen är en femgradig skala där de svarande uppmanas att bedöma sin attityd till digitalisering från *Mycket negativt* till *Mycket positivt*. För att få en djupare analys kring respondenternas attityd till digitalisering, ställdes en öppen fråga där det gavs möjlighet att utveckla svaret. Den sista frågan består av en rad påståenden, där respondenterna ska bedöma till vilken grad påståendena stämmer in på dem. Denna fråga ställs för att ge förklaring till svaret i fråga 8 angående en redovisningskonsults attityd till digitalisering. Utformningen av frågan kommer från Trost och Hultåker (2016) och även här används en femgradig skala. Påståendena underbyggs av teori om TAM (Davis, 1989, Christensen, 2013; Chang et al., 2011; Venkatesh och Davis, 2000) och förändringsmotstånd (Oreg, 2003; Oreg, 2006). Det första påståendet kommer från Davis (1989) och Venkatesh och Davis (2000) och syftar till att bedöma om redovisningskonsulterna tycker det är lätt att använda digitala verktyg, då tidigare studier visar att individer tenderar att ha en mer positiv attityd till en ny teknologi om de tycker att teknologin är lätt att använda. Nästa påstående undersöker om respondenterna anser att digitala verktyg ökar jobbprestation och baseras på Christensens (2013) studie, som fann att om digitala verktyg ökade jobbprestation, var det mer sannolikt att attityd till verktygen och därmed digitalisering var mer positiv. Det tredje påståendet prövar om respondenterna är rädda att förlora sina jobb på grund av digitaliseringen, vilket kommer från Oreg (2006), som tog upp att människor är negativt inställda till en förändring om de känner sig hotade att bli uppsagda. Nästa påstående kontrollerar om redovisningskonsulterna anser att digitala verktyg är nödvändiga för deras arbete och underbyggs med studier av Venkatesh och Davis (2000) och Chang et al., (2011), som påvisade att om människor anser att de digitala verktygen är nödvändiga för arbetet är de mer positivt

inställda till dem och digitalisering i stort. Nästa påstående grundas i Oreg (2003) som tog upp att benägenhet att acceptera förändringar är olika från person till person och att benägenhet mynnar ut i en attityd. Om respondenterna markerar att de undviker digitala lösningar, kan det tolkas som en negativ attityd till digitalisering. Det sista påståendet frågar om redovisningskonsulterna får tillräckligt med utbildning i digitala verktyg från sina arbetsgivare, då individer som inte får tillräckligt med stöd känner sig mer negativt inställda till en förändring (Oreg, 2006).

3.5 Insamling av data

Enkäten skapades med hjälp av Googles enkätverktyg. Enligt Bryman och Bell (2013) kan en pilotstudie höja undersökningens reliabilitet och validitet, då den ger möjlighet att utvärdera inkomna svaren och försäkra att frågorna mäter det de syftar att mäta. Därför genomfördes en mindre pilotstudie, där enkäten testades på några redovisningskonsulter och personer från ekonomibranschen för att undersöka om utformningen var bra samt om det var lätt att förstå och svara på frågorna. Dessutom ville vi veta hur lång tid enkäten tog att genomföra. Omdömen från pilotstudien var i huvudsak positiva, med några förbättringsförslag. Det tog i genomsnitt 4-5 minuter att besvara enkäten.

Enkäten skickades ut, den 3 maj 2018, via mail till alla som valdes fram i det slumpmässiga urvalet (Bilaga 2). Förutom länken till enkäten innehöll mailet även förklaring av syftet med undersökningen. Dessutom framgick det av mailet hur vi fick tag på respondenternas kontaktuppgifter samt varför de valdes ut (Wenemark, 2017). För att få en så hög svarsfrekvens som möjligt skickades ett påminnelsemail ut (Bilaga 3) fyra arbetsdagar efter det första utskicket (Bryman & Bell, 2013). Det bestämdes i förväg att enkäten skulle stängas ner den 11 maj 2018, för att ha tillräckligt med tid för en djupgående dataanalys av resultatet. Sammanlagt inkom 488 svar, varav 181 inkom efter påminnelsen. Svarsfrekvensen blev därmed 28%. Som framgår av avsnitt 3.3 *Urval* behövdes det minst 354 svar för att kunna dra slutsatser med 95% konfidensgrad givet en population på 4606 redovisningskonsulter. Antalet inkomna svar översteg detta gränsvärde därmed fanns det möjlighet för generalisering av studiens slutsatser. Mer ingående analys av generalisering och bortfallet görs i avsnitt 3.7 *Bortfallsanalys*.

Alla redovisningskonsulter erhöll enkät med samma frågor, vilket är en förutsättning för att kunna uttala sig om hur stor andel av inte bara urvalet utan även populationen, som svarar på ett visst sätt (Trost & Hultåker, 2016). Enkäten är uppbyggd av nio stängda frågor med fasta svarsalternativ och en öppen fråga där de svarande ges möjlighet att i en fri form förklara sitt tankesätt. Skälet till att enkäten består huvudsakligen av stängda frågor är att det kan vara problematiskt att undersöka en stor population med öppna frågor som behöver tolkas (Andersson, 1994). Enligt Bryman och Bell (2013) är det även lättare för en respondent att besvara slutna frågor. Eftersom respondenterna själva måste läsa, tolka och besvara enkätfrågorna hade vi som mål att formulera frågorna enkelt, precist och lättförståeligt. Enkäten utformades koncist, med korta frågor, för att minimera risken att respondenterna skulle tröttna och avbryta i förtid. Bryman och Bell (2013) påpekar att det är viktigt att minimera risken att respondenterna missar att svara på en fråga. För att minska denna risk valde vi att göra alla frågor obligatoriska förutom den öppna frågan, eftersom människor inte alltid vill skriva kommentarer och bortfallet därmed skulle kunna bli stort om den frågan var obligatorisk (Bryman & Bell, 2013).

3.6 Bearbetning och analys av data

Efter att enkäten stängdes exporterades en Excel-fil med sammanställning över alla inkomna svar från Googles enkätverktyg. Efter det att variablerna var framtagna bestämdes det vilka numeriska värde varje variabel skulle ges (Hagevi & Viscovi, 2016). Detta gjordes genom kodning där varje svarsalternativ gavs ett visst numeriskt värde, vilket i sin tur bestämde variablernas värde (Bilaga 1). 187 av de 488 svarande valde att lämna in någon form av kommentar och komplettera sitt svar på fråga 8. Dessa svar sammanställdes och lästes igenom noggrann. För studien var det mest intressant att studera vilka kommentarer de som var väldigt negativt eller väldigt positivt inställda till digitalisering lämnade. Dessa personer citeras i avsnittet 4.1.3 *Vad tycker redovisningskonsulterna om digitaliseringen?* där redovisningskonsulternas attityd till digitalisering presenteras, men ingen större vikt läggs på en vidare analys av kommentarerna än en redogörelse för vilka tankar som återkom flera gånger.

Den inkomna data analyserades i statistikprogrammet STATA. I studien använder vi oss av en konfidensgrad på 95% i samtliga statistiska tester. För att kontrollera hur de oberoende variablerna förhåller sig till varandra genomfördes en test för multikollinearitet. Att en modell lider av multikollinearitet innebär att det finns oberoende variabler som mäter i stort sätt samma sak och som ger samma förklaring till den beroende variabeln. Detta kan resultera i ett missvisande resultat. Ett sätt att upptäcka multikollinearitet är att studera korrelation mellan alla oberoende variabler. Om variablerna korrelerar med varandra kan det vara svårt att identifiera vilken influens en oberoende variabler individuellt har på den beroende variabeln. Om två korrelationskoefficient för två oberoende variabler överstiger 0,8 eller understiger -0,8 indikerar det att modellen är drabbad av allvarlig multikollinearitet (Jaggia & Kelly, 2013). Genom en korrelationsanalys (Bilaga 5) kunde det konstateras att korrelationen mellan studiens oberoende variabler håller sig inom den ovan beskrivna intervallen. Det är viktigt att poängtera att korrelation inte visar på ett orsakssamband utan styrkan och riktningen på ett eventuellt samband mellan två variabler (Jaggia & Kelly, 2013).

För att undersöka om det finns ett statistiskt samband mellan *Attityd* och de oberoende variablerna genomfördes en multipel linjär regressionsanalys, vilket innebär att alla oberoende variabler testas samtidigt.

Hypotesen till regressionsanalysen formulerades på följande sätt:

Det finns ett statistiskt samband mellan beroende variabeln Attityd och den oberoende variabeln (Ålder, Byrå, Erfarenhet, Computer self-efficacy, Arbetsmoment, Rådgivning, Digitala verktyg, Lätthet, Jobbprestation, Uppsägning, Nödvändighet, Benägenhet, Utbildning).

Regressionsformeln nedan beskriver sambandet mellan studiens variabler:

$$\text{Attityd}_i = \beta_0 + \beta_1 \text{Ålder}_i + \beta_2 \text{Byrå}_i + \beta_3 \text{Erfarenhet}_i + \beta_4 \text{Computer self-efficacy}_i + \beta_5 \text{Arbetsmoment}_i + \beta_6 \text{Rådgivning}_i + \beta_7 \text{Digitala verktyg}_i + \beta_8 \text{Lätthet}_i + \beta_9 \text{Jobbprestation}_i + \beta_{10} \text{Uppsägning}_i + \beta_{11} \text{Nödvändighet}_i + \beta_{12} \text{Benägenhet}_i + \beta_{13} \text{Utbildning}_i + \varepsilon_i$$

Med den valda konfidensgraden på 95% innebär det att om en oberoende variabels signifikansvärde (p-värde) överstiger 0,05 föreligger det inget statistiskt signifikant samband mellan variablerna (Jaggia & Kelly, 2013). Resultatet av regressionsanalysen presenteras och

diskuteras i avsnittet 4.2 *Faktorer bakom redovisningskonsulternas attityd till digitalisering* och återfinns i Bilaga 6.

3.7 Bortfallsanalys

För att se om det finns tendenser till olikheter mellan de redovisningskonsulterna som besvarade enkäten och de som av någon anledning inte gjorde det genomfördes en bortfallsanalys. En sådan analys är väsentlig för denna studie då den syftar till att visa om urvalet skiljer sig signifikant från populationen. Om det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan urvalet och populationen kan inga generella slutsatser dras om hela populationen. Oftast genomförs en bortfallsanalys genom att jämföra medelvärden för hela populationen mot medelvärden för urvalet (Barmark & Djurfeldt, 2017). Dock är populationens medelvärden inte alltid kända, som i denna studiens fall. Bortfallsanalysen kan i detta fall genomföras på ett alternativt sätt, genom att undersöka om det finns signifikanta skillnader i medelvärde hos olika svarsomgångar. Gränsen mellan studiens två svarsomgångar drogs den dagen påminnelsen skickades ut, det vill säga alla som svarade innan denna tidpunkt räknades in i den första svarsomgången (307 stycken) och alla efterföljande respondenter ingick i den andra (181 stycken). Om det inte finns signifikanta skillnader i medelvärde kan slutsatsen dras att den gruppen som besvarade enkäten först inte skiljer sig åt från den gruppen som undersöktes senare. Därför är det troligt att om fler påminnelser hade skickats ut skulle medelvärdet för dessa senare svarsomgångar vara i nivå med de tidigare omgångarna. Detta innebär att urvalet är representativt och därmed kan slutsatser om hela populationen dras. Om det däremot skulle uppvisas signifikanta skillnader mellan svarsomgångar kan det tyda på att det finns skillnader mellan de konsulterna som svarade och de som inte gjorde det.

T-test för varje faktor genomfördes, för att denna test är lämpad för analyser där medelvärden för två grupper jämförs (Jaggia & Kelly, 2013). Konfidensgraden sattes till 95%, vilket innebär att om p-värde för en test understiger 0.05 föreligger det signifikanta skillnader mellan de två svarsomgångarna. Resultatet av testerna presenteras i Bilaga 4. Som framgår av sammanställning i bilagan överstiger alla p-värden 0.05. Detta visar att det inte finns skillnader mellan studiens svarsomgångar och uttalande om hela populationen *auktoriserade redovisningskonsulter* kan göras.

3.8 Metoddiskussion

Även om den valda metoden lämpar sig väl för att besvara denna studies syfte och frågeställningar finns det flera problemställningar kopplade till en enkätundersökning. Till exempel finns det en risk att personer som är engagerade i ämnet och har starka åsikter är de som främst kommer att besvara enkäten (Bryman & Bell, 2013). För att undersöka om det förelåg en sådan tendens gjordes en bortfallsanalys. Analysen visade att det inte fanns någon signifikant skillnad i åsikter mellan de som svarade direkt och de som svarade efter en påminnelse skickades ut. Från resultatet av bortfallsanalysen drogs slutsatsen att de svarande var representativa för hela populationen. Utöver det fanns det en risk att vissa respondenter skulle skicka in sina svar mer än en gång. På grund av att svaren inkom anonymt fanns det ingen möjlighet att kontrollera om några respondenter svarade två eller fler gånger. För att i största möjliga mån undvika problemet formulerades mailet med påminnelsen på ett sätt att det skulle framgå att det är en påminnelse och ingen ny undersökning, samt att de som redan besvarat enkäten skulle bortse från mailet. En notering som gjordes efter att enkätsvaren var sammanställda var att det inte fanns någon respondent som varit verksam i

redovisningsbranschen i mindre än tre år. Detta kan förklaras med det faktumet att populationen består av auktoriserade redovisningskonsulter och en av förutsättningarna för auktorisationen är en viss yrkeslivserfarenhet, som kan ta längre än tre år att erhålla. Avslutningsvis kan det tilläggas att den valda regressionsmodellen uppvisade en förklaringsgrad (R^2) på ca 54%, vilket innebär att de oberoende variablerna förklarar mer än hälften av attityden hos redovisningskonsulter (Jaggia & Kelly, 2013). Detta resultat bedöms som tillfredsställande och slutsats kan dras att de faktorerna som definierades utifrån teoretiska referensramen är relevanta för studien.

4. Empiri och analys

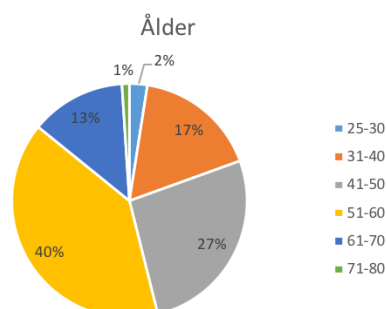
I detta kapitel presenteras och analyseras resultatet från enkätundersökningen. Först görs en genomgång av enkätsvaren för att senare gå över i en analys av vilka faktorer som har påverkan på attityden till digitalisering. Svaren analyseras genom ett flertal statistiska tester för att besvara studiens frågeställningar och syfte.

4.1 Resultat från enkätundersökningen

Som framgår av föregående avsnittet har 488 auktoriserade redovisningskonsulter besvarat enkäten. Sammanställningar av dessa svar presenteras på ett överskådligt sätt i avsnitten nedan.

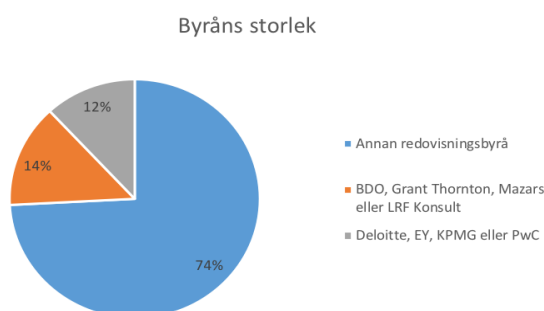
4.1.1 Vad har respondenterna för bakgrund?

Figur 4.1 nedan illustrerar respondenternas åldersfördelning. Personer som står för 40% av svaren är mellan 51–60 år gamla. Den näst största åldersgruppen med en svarsfrekvens på 27% är 41–50 år. Andelen svarande i åldern 25–30 år och 71–80 år är jämförelsevis låg och ligger på 1% respektive 2%. Att dessa grupper utgör minoritet är dock naturligt med tanke på att de yngre troligtvis har inte hunnit få den erfarenhet som krävs för auktorisation och de äldre redovisningskonsulterna har gått i pension.

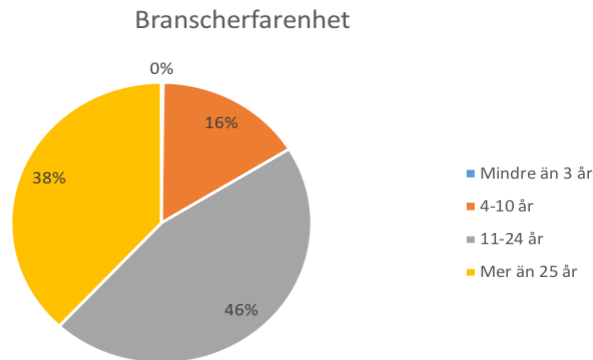
Figur 4.1 – Fråga 1: Vilket år är du född?

Hur respondenterna är fördelade, sett till storlek på redovisningsbyrån där de jobbar, framgår av nedanstående figur. 74% av respondenterna arbetar på “annan redovisningsbyrå”, vilket innebär att de jobbar på en mindre byrå.

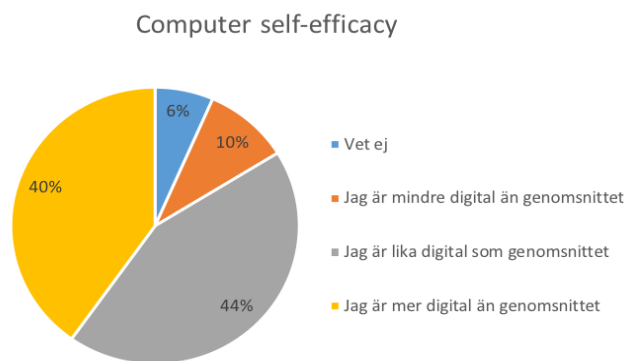
Figur 4.2 - Fråga 2: Vilken redovisningsbyrå jobbar du på?

Utifrån studiens teoretiska referensram benämns de som varit i redovisningsbranschen i över tio år som inbäddade aktörer. Det framgår av Figur 4.3 nedan har nära hälften av alla svarande varit verksamma i redovisningsbranschen mellan 11 till 24 år och 84% av respondenterna har mer än tio års branscherfarenhet. Det faktumet att inte någon av respondenterna har varit i branschen i mindre än tre år diskuterades ovan i avsnittet 3.8 *Metoddiskussion*, där det föreslogs att utfallet kan bero på kraven för auktorisation som bland annat innefattar en viss yrkeslivserfarenhet vilket kan ta några år att få.

Figur 4.3 – Fråga 3: Hur länge rad du varit verksam i redovisningsbranschen?

Nära hälften av respondenterna svarade att de är lika digitala som genomsnittet och 40% anser sig vara mer digitala än genomsnittet (Figur 4.4). Detta kan tolkas som att en överväldigande majoritet av auktoriserade redovisningskonsulter anser sig vara kunniga gällande datoranvändning samt andra tekniska och digitala lösningar.

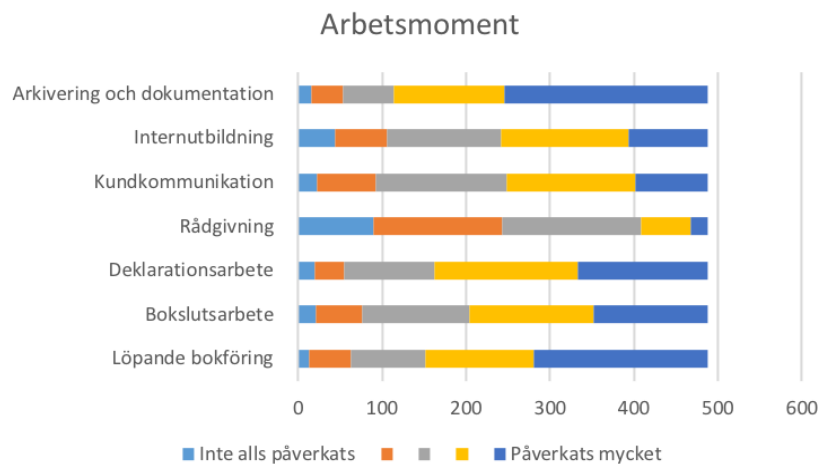
Figur 4.4 – Fråga 4: Anser du att du är mer digital eller mindre digital än genomsnittet?

4.1.2 Hur har digitalisering påverkat redovisningskonsulternas yrkesroll?

Som nämnt tidigare finns det ett starkt samband mellan en yrkesroll och de arbetsuppgifter som yrkesutövarna utför. Genom att ställa frågor om digitaliseringens påverkan på redovisningskonsulternas arbetsuppgifter kan en uppfattning om påverkan på yrkesrollen bildas. Respondenterna svarade på tre frågor som på något sätt är kopplade till arbetsuppgifter.

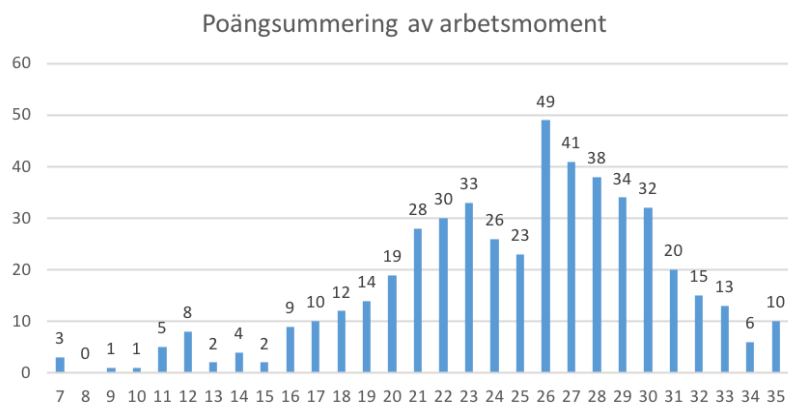
På Figur 4.5 återfinns en framställning av hur en rad typiska arbetsmoment har påverkats av digitaliseringen. Som framgår av figuren har vissa arbetsmoment påverkats mer än andra. Exempelvis anser respondenterna att bokslutsarbete samt löpande bokföring påverkas i stor omfattning. Det som kännetecknar dessa arbetsuppgifter är att de är rutinbaserade och

utförandet inte kräver någon högre problemlösningsförmåga. Förändring i dessa typer av arbetsuppgifter är i enlighet med jobbpolariseringsteorin (Heyman, 2016; Goos, Manning & Salomons, 2014; Autor, Levy, & Murnane, 2003), som förespråkar att sådan typ av arbetsuppgifter är relativt enkelt att digitalisera och automatisera så behovet av att en människa ska utföra dessa minskar idag och kommer att försvinna på sikt. Att rådgivning är det arbetsmomentet som påverkats minst är också förutsägbart utifrån teorin om jobbpolarisering, då den arbetsuppgiften kräver en utvecklad problemlösningsförmåga samt ett abstrakt tänkande och är svår att automatisera med hjälp av någon teknisk lösning. Nära hälften av respondenterna anser att kundkommunikation påverkats något eller mycket av digitalisering. Enligt tidigare studier kan det innebära att den personliga kontakten minskar (Leek, Turnbull & Naudé, 2003). Det är dock inget som kan säkerställas i denna studie. Eftersom fokus ligger på att undersöka om redovisningskonsulterna upplever en förändring och inte på hur denna förändring ser ut.

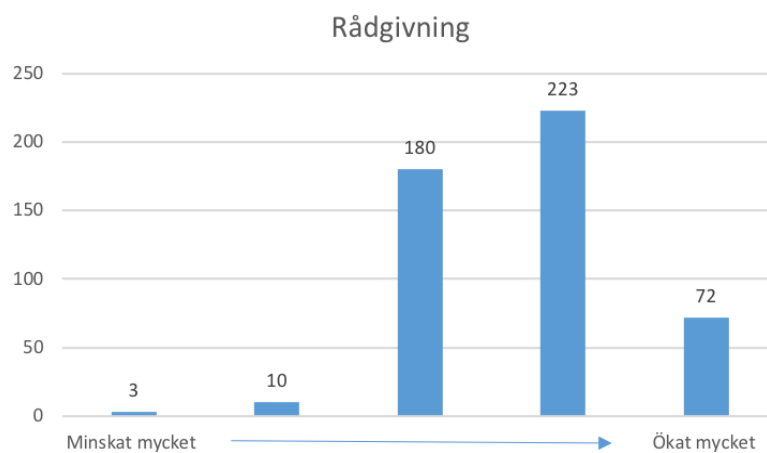
Figur 4.5 – Fråga 5: Enligt dig hur har nedanstående arbetsmoment påverkats av digitaliseringen?

Genom att koda svaren kunde en summering av den enskilde respondentens svar i frågan genomföras. Nedan (Figur 4.6) presenteras resultatet från summeringen, där 7 poäng är det lägsta och 35 poäng är det högsta värdet en respondent kunde erhålla på den frågan. Det går att se att kurvan är förskjuten mot de högre värdena, vilket kan tolkas som att en majoritet av de svarande är överens om att många arbetsmoment har påverkats av branschens digitalisering. Detta innebär även en förändring av redovisningskonsulternas yrkesroll.

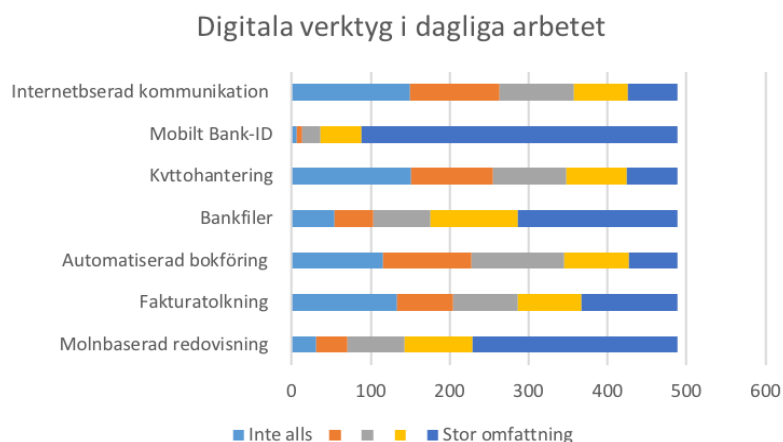
Figur 4.6 – Poängsummering av svaren på Fråga 5

Nästa fråga i denna kategori handlade om förändring i rådgivnings andel av yrket sedan respondenterna började i redovisningsbranschen. Resultatet presenteras nedan (Figur 4.7) och visar på att en övervägande del (60%) av redovisningskonsulterna anser att rådgivningens omfattning har ökat. 37% av alla svarande har inte noterat någon förändring i omfattningen och 3% upplever att rådgivnings andel har minskat. Resultatet är inte förvånande med tanke på den framtidsbild av en redovisningskonsult som introduceras av forskare och branschspecifika organisationer (Goretzki et al., 2013; FAR, 2016) där en redovisningskonsult ses som en rådgivande affärspartner för företagarna. Att rådgivning blir en mer betydande arbetsuppgift kan också bero på att rutinbaserade uppgifter, sådana som bokslutsarbete och löpande bokföring, automatiseras, vilket frigör tid för mer krävande men samtidigt värdehöjande arbetsmoment.

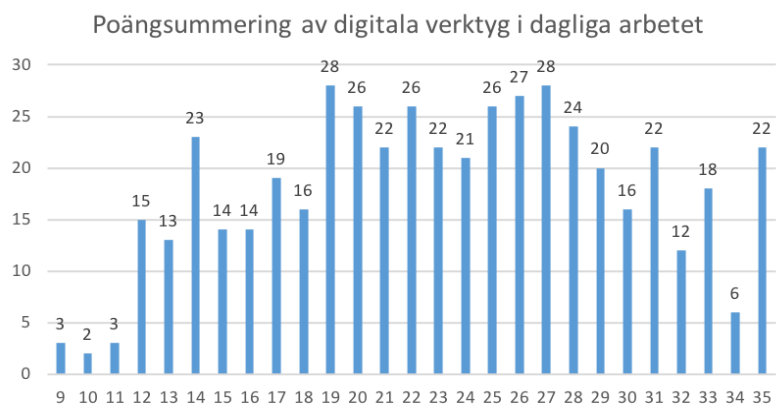
Figur 4.7 – Fråga 6: Hur har rådgivningens andel av yrket förändrats sedan du började i branschen?

Den sista frågan om arbetsuppgifter syftade till att svara i vilken utsträckning digitala verktyg används i redovisningskonsulternas dagliga arbete (Figur 4.8). Mobilt Bank-ID är det digitala verktyget som används mest. Molnbaserad redovisning används också i stor utsträckning. De verktyg som används i minst omfattning är internetbaserad kommunikation, digitaliserad kvittohantering och automatiserad bokföring.

Figur 4.8 – Fråga 7: Kryssa i vilka digitala verktyg du stöter på i ditt dagliga arbete?

Även här gjordes en summering av den enskilde respondentens svar. På figuren nedan (Figur 4.9) återfinns resultatet från summeringen, där 7 poäng är det lägsta och 35 poäng är det högsta värdet en respondent kunde erhålla. Av figuren går att utläsa att en majoritet av redovisningskonsulterna använder några typer av digitala verktyg i sitt dagliga arbete. Drygt en tredjedel av respondenterna erhöll 28 poäng eller mer, vilket innebär att denna grupp använder sig av alla eller de flesta digitala verktygen i relativt hög omfattning.

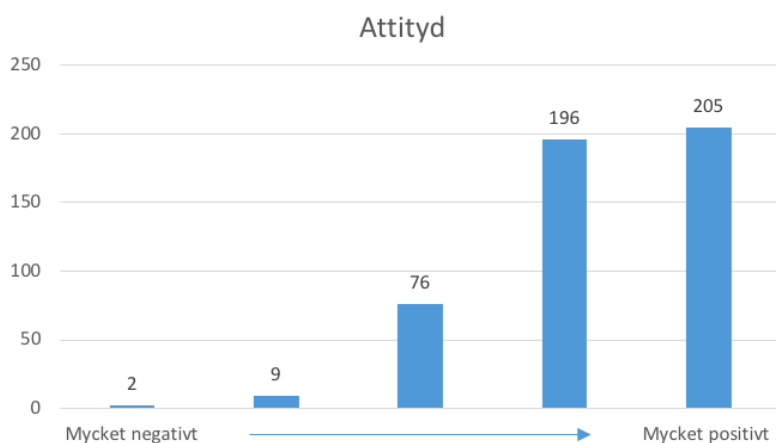

Figur 4.9 – Fråga 1: Poängsummering av svaren på Fråga 7

Svaren på dessa tre frågor visar att redovisningskonsulternas arbetsuppgifter har påverkats av digitaliseringen av branschen, som även innebär en förändring av yrkesrollen.

4.1.3 Vad tycker redovisningskonsulterna om digitaliseringen?

Den tredje kategorin innehöll attitydfrågor, vilka är på något sätt kopplade till digitaliseringen. Resultatet från direkt attitydfråga gentemot redovisningsbranschens digitalisering presenteras på Figur 4.10 och visar att respondenterna var övervägande positiva till denna process. Endast två svarande var mycket negativt inställda och nio var negativt inställda.

Figur 4.10 – Fråga 8: Hur ser du på digitaliseringen av redovisningsbranschen?

En rad framtagna faktorer används i avsnittet 4.2 *Faktorer bakom redovisningskonsulternas attityd till digitalisering* för att försöka förklara attityden, men eftersom en del av respondenterna (38%) även utvecklade sina svar på den frågan, gjordes en genomgång av de kommentarer som hade inkommit från de mest negativt och de mest positivt inställda

redovisningskonsulterna. De som var mest negativa till digitalisering kommenterade att verkligheten inte hänger med i utvecklingen, några exempel på dessa kommentarer är: *“Ibland går utvecklingen fortare än vad verkligheten hinner med.”* och *“Lagstiftning hänger inte riktigt med, t ex arkivering av kvitton.”*. Dessutom fanns det några respondenter som ansåg att digitalisering inte alltid underlättar arbetsprocessen. Till exempel skrev en redovisningskonsult följande: *“Ser inte alla fantastiska ”vinster” som alla pratar om. Annat sätt att arbeta, i viss mån mycket krångligare.”*

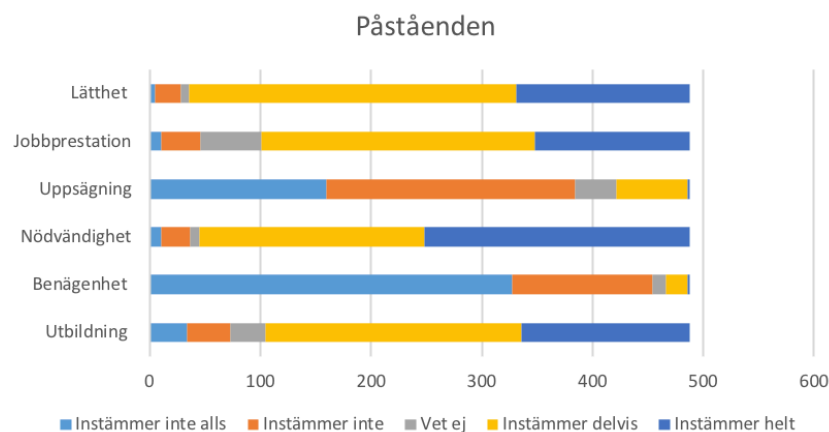
Gemensamt för de respondenterna som var positiva till digitalisering var kommentarer om digitaliseringens fördelar i form av effektivisering och frigöring av tid till andra arbetsuppgifter, sådana som till exempel rådgivning. Exempelvis nämns nedanstående:

“Tack vare smarta verktyg får vi mer tid över till kvalificerad rådgivning.”

“Det effektiviserar arbetet och frigör tid för rådgivning.”

“Genom digitalisering och automatisering kan vi nu fokusera mer på den roliga delen av vårt arbete, rådgivningen!”

Många respondenter såg även miljömässiga fördelar som kommer med digitaliseringen, eftersom pappershanteringen minskar. En respondent kommenterade detta genom att skriva att *“Det är bra för miljön att ersätta pappershanteringen med digitala filer.”*

Figur 4.11 – Fråga 10: Nedan finner du en rad påståenden. Svara vad som passar in på dig.

Denna frågekategori innehöll även en rad påståenden kopplade till attityd. På Figur 4.11 ovan presenteras en sammanställning över respondenternas svar. Majoriteten av respondenterna anser att digitala verktyg är lätta att använda och att de är nödvändiga för deras arbete. En stor andel svarar att de får utbildning i digitala verktyg och att digitala verktyg ökar deras jobbprestation. Få respondenter instämmer med påståendet att de är rädda för att yrkesrollen försvinner till följd av digitaliseringen. Än färre antal respondenter undviker digitala lösningar (*Benägenhet* på Figur 4.11). Påståendena analyseras vidare i avsnittet 4.2.3 *Inställningen*.

4.2 Faktorer bakom redovisningskonsulternas attityd till digitalisering

Nedan presenteras och analyseras resultatet från korrelationsanalysen och regressionsanalysen utifrån faktorerna som grundar sig i teorin. Faktorerna delas upp i de tre kategorier vilka har använts genom hela studien: Individ, Yrkesrollen och Inställningen. Tabell över resultatet av korrelationsanalysen återfinns i Bilaga 5, men resultatet presenteras även i de efterföljande avsnitten. Regressionsmodellens förklaringsgrad (R^2) är 54%, vilket innebär att studiens oberoende variabler kan förklara 54% av variationen i den beroende variabeln (se Bilaga 6). Resultatet från korrelationsanalysen visar att inte något av korrelationskoefficienterna ligger över gränsvärdet för multikollinearitet på 0,8. Det betyder att de oberoende faktorerna har tillräckligt stort oberoende från varandra och är lämpliga att använda i studien.

4.2.1 Individ

Regressionsanalysen (Tabell 4.1) visar att av de fyra bakgrundsfaktorerna som togs fram utifrån studiens referensram är tre faktorer signifikanta för redovisningskonsulternas attityd till digitaliseringen. Dessa faktorer är ålder, erfarenhet och computer self-efficacy. Den enda faktorn som inte har visat sig vara signifikant är storleken på byrå som redovisningskonsulterna jobbar på. Nedan presenteras en analys av varje faktor, där de signifikanta faktorerna introduceras först.

Tabell 4.1: Regressionsanalysen: Kategori Individ

	Koefficient	P-värde
Ålder	-0.0087147	0.015
Byrå	-0.0429282	0.262
Erfarenhet	0.1106253	0.021
Computer Self-efficacy	0.0898027	0.009

Ålder är en signifikant faktor, som uppvisar ett negativt samband med redovisningskonsulternas attityd till digitaliseringen. Att ålder är en signifikant faktor i denna studie går i linje med Morris och Venkatesh (2000), som finner att ålder har väsentlig påverkan på hur digitalisering tas emot. Det finns en tendens hos redovisningskonsulterna att bli lite mer negativt inställda till digitalisering av branschen ju äldre personen blir. För varje år försämras attityden till digitalisering med 0,009 givet att attityden befinner sig i ett värdeintervall mellan 1 till 5. Mellan de yngsta och de äldsta respondenterna är det ungefär 50 år åldersskillnad, vilket innebär att allt annat lika resulterar denna åldersskillnad i att den äldstes attityd skiljer sig mot den yngstes attityd med 0,45 enheter⁵. Utifrån det kan slutsatsen dras att även om ålder är en signifikant faktor är dess enskilda påverkan på attityden relativt låg. Korrelationsanalysen visar också att det finns ett negativt samband (-0.1840) mellan ålder och attityd. Även det faktumet att de yngre har exponerats för ny teknik från tidigare ålder (Morris & Venkatesh, 2000) verkar inte spela så stor roll för redovisningskonsulter när det gäller ålders påverkan på attityden. En möjlig förklaring till att respondenternas ålder inte har stor påverkan kan vara att majoriteten av de svarande får utbildning från sin arbetsgivare, då svaren på påståendet "Jag får utbildning i digitala verktyg från min arbetsgivare" har medelvärdet på 3,9.

⁵ 50 x 0,0087

Erfarenhet är en signifikant faktor som påverkar redovisningskonsulternas attityd till digitalisering. Regressionsanalysen uppvisar att det finns ett positivt samband mellan attityd och branscherfarenhet. Det innebär att ju mer erfarna redovisningskonsulterna är desto mer positivt inställda är de till digitaliseringen. Resultatet överensstämmer med tidigare forskning som presenteras i studien av Goretzki et al. (2013), som visar att erfarenhet har positiv påverkan på attityden till förändringar inom en organisation. Faktorns koefficient är 0,11 och betyder att attityden mellan de redovisningskonsulterna som har varit in branschen i mindre än tre år och de som varit med i över 25 år skiljer sig med 0,33 enheter⁶, allt annat lika. Efter korrelationsanalysen har det noterats att det föreligger en positiv och relativt stark korrelation (0,65) mellan ålder och erfarenhet. Det är logiskt, då de två variablerna går hand i hand, för att om en redovisningskonsult har varit i branschen längre är det naturligt att personen är en av de äldre. Trots det visar regressionsanalysen att de två faktorerna har motsatt påverkan på attityden.

Den sista signifikanta faktorn inom kategorin *Individen* är **Computer self-efficacy**. Korrelationsanalysen visar att det finns ett positivt samband (0,4068) mellan computer self-efficacy och attityd. Regressionsanalysen uppvisar att det finns ett statistiskt signifikant samband mellan hur digital en person uppfattar sig själv och personens attityd till digitaliseringen. Detta samband har även diskuterats i tidigare forskning (Chang et al., 2011) och innebär att om en person uppfattar sig själv som duktig på digitala lösningar så är personens attityd till digitalisering mer positiv. Det har också påvisats att om en person känner att den har förmåga att använda tekniska lösningar är det sannolikt att personen uppfattar teknik som mer lättanvänd (Muyllé, Moenaert & Despontin, 2004; Wu & Wang, 2004). Det sistnämnda kan ses i korrelationsanalysen, då lätthet i användning av teknik och computer self-efficacy korrelerar med varandra i samma riktning (0,3592).

Den enda faktorn inom denna kategori som inte visat sig vara signifikant är storlek på **Byrå**, vilken redovisningskonsulterna jobbar på. Resultatet stämmer överens med Wilson och Sangster (1992) undersökning av redovisningskonsulternas IT-användning, där de fann att byråns storlek inte är en signifikant faktor. Även om det framgår av tidigare forskning att stora och små byråer skiljer sig åt på en rad aspekter verkar inte detta spela roll för redovisningskonsulters attityd till digitalisering (Blackburn & Jarvis, 2010; Goetz, Morrow & McElroy, 1991). Korrelationsanalysen visar att storlek på byrå och attityd har en korrelation på 0.0723, vilket bedöms som ett väldigt svagt samband.

4.2.2 Yrkesrollen

Regressionsanalysen (Tabell 4.2) visar att av de tre faktorerna som togs fram för att förklara attityden till digitalisering, är enbart faktorn *Digitala verktyg* statistiskt signifikant. De faktorerna som inte har visat sig vara signifikant är *Arbetsmoment* och *Rådgivning*. Nedan presenteras en analys av varje faktor, där den signifikanta faktorn introduceras först.

Tabell 4.2: Regressionsanalysen: Kategori Yrkesroll

	Koefficient	P-värde
Arbetsmoment	-0.007676	0.899
Rådgivning	0.056502	0.106
Digitala verktyg	0.0268727	0.000

⁶ (4-1) x 0,1106

Digitala verktyg och attityd har en korrelationskoefficient på 0,5386, vilken är en av de högsta korrelationskoefficienterna mellan någon oberoende faktor och attityd. Det betyder att det finns ett samband mellan positiv attityd till digitalisering och omfattning av digitala verktyg som redovisningskonsulterna använder i sitt dagliga arbete. Regressionsanalysen visar att sambandet är signifikant. Faktorns koefficient är 0,027 och innebär att attityd till digitalisering mellan de respondenterna som inte använder sig av digitala verktyg och de som använder alla verktyg i stor omfattning skiljer sig med 0,75 enheter⁷. Det har också noterats att korrelationskoefficienten för ålder och digitala verktyg är -0.2795, vilket innebär att det finns ett positivt samband mellan ung ålder och användning av digitala verktyg i högre utsträckning. Tidigare i denna studie har det poängterats att en yrkesroll definieras i största mån av yrkesutövares arbetsuppgifter. Om dessa arbetsuppgifter utförs med hjälp av diverse digitala verktyg, det vill säga blir mer digitaliserade, verkar det påverka redovisningskonsulternas attityd till digitalisering positivt. En möjlig förklaring till resultatet kan vara det faktumet att tekniska lösningar kan underlätta och effektivisera arbetsprocessen (Kane et al., 2015), vilket i sin tur tillför värde till yrkesutövarna exempelvis i form av tid till mer kvalificerade arbetsuppgifter. Det mynnar ut i att om redovisningskonsulterna känner att digitalisering är gynnsam för dem är det mer sannolikt att en förändring mottas mer positivt (Law, 2016).

De faktorer i kategorin *Yrkesroll* som inte är signifikanta för redovisningskonsulters attityd till digitalisering är arbetsmoment och rådgivning. Korrelationskoefficienten mellan arbetsmoment och attityd är 0.3968, vilket betyder att det finns ett samband mellan en positiv attityd till digitalisering och uppfattning att arbetsmoment har påverkats av digitalisering i högre grad. Regressionsanalysen visar dock att digitaliseringens påverkan på **Arbetsmoment** inte är en signifikant för respondenternas attityd till digitaliseringsprocessen. Enligt Chen et al. (2011) leder en förändring i arbetsuppgifterna till en förändring i yrkesrollen. En förändring i yrkesrollen skulle därmed kunna påverka vad redovisningskonsulterna tycker om digitaliseringen. Det går dock inte att dra en sådan slutsats från regressionsanalysen. Digitaliseringens påverkan på **Rådgivning** är inte heller en signifikant faktor för redovisningskonsulternas attityd till digitalisering. Enligt Goretzki et al. (2013) och FAR (2016) leder digitalisering av branschen till att redovisningskonsulters yrkesroll tar en mer rådgivande form. Dock verkar inte den utvecklingen ha någon effekt på redovisningskonsulternas attityd.

4.2.3 Inställningen

Regressionsanalysen (Tabell 4.3) visar att tre av de sex faktorerna som används för att förklara attityden är signifikanta. Dessa faktorer är *Jobbprestation*, *Uppsägning* och *Benägenhet*. De faktorer som inte är signifikanta för attityd till digitalisering är *Lätthet*, *Nödvändighet* och *Utbildning*. En analys av varje faktor presenteras nedan, där de signifikanta faktorerna introduceras först.

⁷ (35-7) x 0,02687

Tabell 4.3: Regressionsanalysen: Kategori Inställningen

	Koefficient	P-värde
Lätthet	0.0574871	0.214
Jobbprestation	0.2390939	0.000
Uppsägning	-0.1203956	0.000
Nödvändighet	0.0252837	0.466
Benägenhet	-0.2541966	0.000
Utbildning	-0.014455	0.557

Jobbprestation och attityd har en korrelation på 0.5514. Det innebär att det finns ett samband mellan att redovisningskonsulterna svarar att de anser att digitala verktyg ökar deras jobbprestation och att de är positiva till digitalisering. Regressionsanalysen visar på att sambandet är signifikant. Faktorns koefficient på 0,24 innebär att om en respondent inte instämmer alls med påståendet "Digitala verktyg ökar min jobbprestation" och en annan respondent instämmer helt med det, skiljer sig attityden hos de två respondenterna med 0,96 enheter⁸, allt annat lika. Resultatet är i linje med tidigare studier (Davis, 1989; Chang et al., 2011; Christensen, 2013), som visar att respondenter som anser att digitala verktyg förbättrar deras arbetsinsats är mer positivt inställda till ny teknologi.

Nästa faktor som är signifikant för attityd till digitalisering är **Uppsägning**. Attityd och uppsägning har en korrelation på -0.3063, vilket betyder att det finns ett samband mellan att vara positiv till digitalisering och anse att yrkesrollen inte riskerar att försvinna till följd av den tekniska utvecklingen. Enligt regressionsanalysen är sambandet signifikant. Resultatet stämmer överens med Oreg (2006), som påvisar att risken att förlora jobbet är en av de faktorerna som har störst påverkan på attityd till förändringar. Att det ska vara en av de faktorerna som har störst påverkan på attityd hos redovisningskonsulterna visar inte denna studie, då faktorns koefficient (-0,12) är hälften så stor som faktorerna *Jobbprestation* (0,24) och *Benägenhet* (-0,25). Regressionsanalysens resultat angående faktorns signifikans går även i linje med Dent och Goldberg (1999) som påstår att möjliga effekter av en förändring, sådana som försvinnandet av yrkesrollen, kan ha betydelse för en individs respons till en förändring.

Den sista faktorn inom kategorin *Attityd* som visat sig vara signifikant är **Benägenhet**. Denna faktor och attityd har en korrelationskoefficient på -0.5331. Regressionsanalysen visar att redovisningskonsulternas attityd till digitalisering påverkas av deras attityd till digitala lösningar. Om redovisningskonsulter är mer benägna till att använda digitala verktyg och därmed acceptera förändringar är det även sannolikt att de är positivt inställda till digitalisering, vilket stämmer överens med tidigare forskning (Oreg, 2003). Faktorns koefficient på -0,25 kan tolkas som att om en respondent inte instämmer alls med påståendet "Jag undviker digitala lösningar" och en annan respondent instämmer helt med det, skiljer sig attityden hos de två respondenterna med 1,0 enheter⁹ allt annat lika.

De faktorer som inte är signifikanta för redovisningskonsulternas attityd till digitalisering av branschen är Lätthet, Nödvändighet och Utbildning. Regressionsanalysen visar att uppfattad **Lätthet** att använda digitala verktyg inte har ett signifikant samband med attityd, vilket går emot resultatet från studierna av Davis (1989) samt Venkatesh och Davis (2000). Dock är regressionsanalysens resultat i linje med Chang et al. (2011) som inte heller påvisar något

⁸ (5-1) x 0,2391

⁹ (5-1) x 0,2542

samband mellan attityd och lätthet, som i teorin även kallas för uppfattad användarvänlighet. **Nödvändighet** och attityd har en korrelation på 0.3798, vilket innebär att de redovisningskonsulterna som ansåg att digitala verktyg är nödvändiga för deras arbete var även positiva till digitalisering. Regressionsanalysen visar dock på att sambandet inte är signifikant, som går emot det som Venkatesh och Davis (2000) och Chang et al. (2011) kommit fram till i sina studier. Även **Utbildning** är en faktor som inte är signifikant för förklaring av redovisningskonsulternas attityd till digitalisering. Huruvida redovisningskonsulten får utbildning från sin arbetsgivare eller inte, har ingen påverkan på attityden. Teorin om att individer som inte får tillräckligt med utbildning och stöd från arbetsgivare kan känna en mer negativ attityd till organisatoriska förändringar (Oreg, 2006), verkar inte överensstämma på redovisningskonsulterna när det gäller digitaliseringsprocessen.

5. Slutsatser och förslag till vidare forskning

I kapitlet presenteras svaren på studiens forskningsfrågor. Kapitlet diskuterar även studiens bidrag och ger förslag till vidare forskning.

5.1 Slutsatser

5.1.1 Hur upplever redovisningskonsulter digitaliseringen?

Redovisningsbranschen genomgår idag en omfattande förändring till följd av digitaliseringen. Den förändring innebär även att redovisningskonsulternas arbetsuppgifter påverkas, vilket har bekräftats i denna studie. Studien har även visat att rådgivning, vilket är en arbetsuppgift som är mindre rutinbaserad, kräver abstrakt tänkande och problemlösningsförmåga, ökar i sin omfattning. Det har också påvisats att nya tekniska lösningar används av redovisningskonsulterna i relativt hög utsträckning, vilket innebär att arbetsprocessen blir mer digital. Alla dessa förändringar kan mottas av yrkesutövarna på olika sätt. Studien har dock visat att redovisningskonsulterna är övervägande positiva till digitaliseringen.

5.1.2 Vad kan förklara att digitaliseringen upplevs på ett visst sätt?

En individs reaktion på förändringar kan bero på en rad faktorer som individens bakgrund och den organisationen eller miljön, där individen är verksam och där en förändring pågår. Studien har visat att det finns en rad faktorer som är signifikanta för utformning av redovisningskonsulternas attityd gentemot digitaliseringsprocessen. Dessa faktorer är ålder, branscherfarenhet, uppskattning av egen förmåga att använda teknik (computer self-efficacy), användning av digitala verktyg i det dagliga arbetet, effekten som digitala lösningar har på en individs jobbprestation, rädslan att förlora jobbet till följd av digitalisering samt benägenhet att bruka ny teknik. Av de signifikanta faktorerna har de som har koppling till kategorin Inställningen visat sig ha den största påverkan på inställning till digitaliseringen. Exempelvis är det mer betydande för en individs attityd hur digitalisering påverkar jobbprestationen än hur gammal individen är. På samma sätt spelar det större roll hur benägen en redovisningskonsult är till att använda teknik än i vilken omfattning konsulten använder digitala verktyg i sitt dagliga arbete. De faktorer som inte har visats sig vara signifikanta för redovisningskonsulternas inställning till digitalisering är redovisningsbyråns storlek, digitaliseringens påverkan på arbetsmoment, förändring i rådgivningens omfattning, uppfattad lätthet i användning av digitala verktyg, hur nödvändiga tekniska lösningar är för utförandet av jobbet samt utbildning i digitala verktyg på arbetsplatsen. Tidigare studier skiljer sig i resultat huruvida uppfattad lätthet är en signifikant faktor. Denna studies resultat stärker teorin att uppfattad lätthet inte är en signifikant faktor för attityd, i alla fall inte inom redovisningsbranschen.

5.2 Studiens bidrag

I studien har redovisningskonsulternas attityd till digitalisering undersökts. Att redovisningskonsulterna ser digitalisering som något positivt kan ses som något gynnsamt för branschen, eftersom det är åt det hållet utvecklingen inom redovisningsbranschen går. Analysen som genomförts i studien har visat att det finns ett flertal signifikanta faktorer som kan förklara varför vissa redovisningskonsulter är mer positiva alternativt mer negativa till digitaliseringen. Dessutom har det visats att en rad faktorer, som nämnt i tidigare forskning som potentiellt

signifikanta, inte är det för redovisningskonsulterna och redovisningsbranschen i stort. Resultatet kan vara relevant för branschorganisationer och arbetsgivare, som utifrån den kunskapen kan utforma digitaliseringsprocessen på ett sätt som upprätthåller den positiva inställningen hos redovisningskonsulterna.

5.3 Förslag till vidare forskning

Denna studie har visat att redovisningskonsulternas arbetsuppgifter förändras till följd av digitaliseringen. Därför skulle det vara intressant att studera vidare i mer detalj hur redovisningskonsulters yrkesroll i form av arbetsuppgifter förändras och undersöka vad som ligger bakom den förändringen. Är digitalisering den största faktorn eller finns det fler förklaringar, exempelvis lagstiftning eller efterfrågan från kunder, bakom denna utveckling?

Källförteckning

Alles, M. G. (2015). Drivers of the Use and Facilitators and Obstacles of the Evolution of Big Data by the Audit Profession. *Accounting Horizons*, 29(2), 439-449.

Angelöw, B. (2010). *Framgångsrikt förändringsarbete: om individ och organisation i förändring*. 1:a uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Autor, D., Levy, F. & Murnane R. (2003). The skill content of recent technological change: an empirical exploration. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1279-1334.

BankID. (2018). Vad är bankid. Hämtad 2018-03-38 från <https://support.bankid.com/sv/bankid/vad-aer-bankid>

Barmark, M. & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktygslåda - att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bierstaker, J., Burnaby, P., & Thibodeau, J. (2001). The impact of information technology on the audit process: An assessment of the state of the art and implications for the future. *Managerial Auditing Journal*, 16(3), 159-164.

Björn Lunden Information. (2018). Automatiserad bokföring. Hämtad 2018-04-01 från https://www.blinfo.se/programbegrepp/automatiserad-bokforing_16142

Blackburn, R. & Jarvis, R. (2010). The role of small and medium practices in providing business support to small-and medium-sized enterprises. New York: International Federation of Accountants.

Blomkvist, M. (2008). *Entreprenörer som redovisare - bokslutsprocessen i Gasellföretag*. Göteborg: Bokförlaget BAS.

Bryman, A. & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber.

Burns, J., & Baldvinsdottir, G. (2007). The changing role of management accountants. *Issues in management accounting*, 3, 117-132.

Chang, J., Lieu, P., Liang, J., Liu, H., & Wong, S. (2011). Factors influencing technology acceptance decisions. *African Journal Of Business Management*, 5(7), 2901-2909.

Chen, H-J., Huang, S.Y., Chiu, A-A. & Pai, F-C. (2011). The EPR system impact on the role of accountants. *Industrial Management & Data Systems*, 112(1), 83-101.

Christensen, E. (2013). Technology Acceptance Model. 2, 829-831.

Civilekonomen. (2017). Hundratusentals jobb försvinner - men få är oroliga för digitaliseringen. Hämtad 2018-04-04 från <http://www.civilekonomen.se/aktuellt/hundratusentals-jobb-forsvinner-men-fa-oroliga-for-digitaliseringen/>

Compeau, D. & Higgins, C. (1995). Computer self-efficacy: development of a measure and initial test. *MIS Quarterly*, 19(2), 189-211.

Dahmström, K. (2000). *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

- Davis, F. (1989). Received Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *Management Information Systems Research Center*, 13(3), 319-340.
- De Loo, I., Verstegen, B., & Swagerman, D. (2011). Understanding the roles of management accountants. *European Business Review*, 23(3), 287-313.
- Deloitte. (2015). Insight and trends in the Nordic market. Hämtad 2018-04-03 från https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/se/Documents/finance-transformation/Nordic-F&A-BPO-report_031115.pdf
- Deloitte. (2018). Digitalisering. Hämtad 2018-04-19 från <https://www2.deloitte.com/se/sv/pages/technology/topics/digitalisering.html>
- Dent, E. B., & Goldberg, S. G. (1999). Challenging “resistance to change”. *Journal of Applied Behavioral Science*, 35(1), 25-41.
- Escobar-Rodríguez, T. & Bartual-Sopenaba, L. (2015). Impact of cultural factors on attitude toward using ERP systems in public hospitals. *Spanish Accounting Review*, 18(2), 127–137.
- ESO. (2016). Digitaliseringens dynamik – en ESO-rapport om strukturomvandlingen i svenskt näringsliv. Hämtad 2018-04-04 från https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2014/12/2016_4-Digitaliseringens-dynamik.pdf
- EY. (2014). Digitalization of accounting and administrative processes: the making of the paperless office. Hämtad 2018-03-26 från [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EMEIA_FAAS_Digitalization/\\$FILE/EMEIA_FAAS_Digitalization.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EMEIA_FAAS_Digitalization/$FILE/EMEIA_FAAS_Digitalization.pdf)
- EY. (2018). Strategy. Hämtad 2018-04-19 från <http://www.ey.com/se/sv/services/advisory/strategy>
- FAR. (2013). Framtidens rådgivning, redovisning och revision - en resa mot år 2025. Hämtad 2018-03-20 från <https://www.far.se/globalassets/pdf-ovrigt/branschen-2025/framtidens-radgivning-redovisning-och-revision---kairos-futures-rapport.pdf>
- FAR. (2016). Nyckeln till framtiden - framtidens redovisning, revision och rådgivning i det digitala landskapet. Hämtad 2018-01-26 från https://www.far.se/contentassets/faaaa1320c6044b68a7b4bae7b4a9588/nyckeln-till-framtiden_161101.pdf
- FAR. (2018a). Sök medlem. Hämtad 2018-04-04 från <https://www.far.se/medlemskap/sokmedlem/>
- FAR. (2018b). Vad gör en redovisningskonsult? Hämtad: 2018-04-04 från <https://www.far.se/medlemskategorier/redovisningskonsult/vad-gor-en-auktoriserad-redovisningskonsult/>
- FinancialForce. (2018). What is cloud accounting. Hämtad 2018-03-25 från <https://www.financialforce.com/resources/what-is-cloud-accounting/>
- Fortnox. (2018). Fakturatolkning. Hämtad 2018-03-25 från <https://support.fortnox.se/hc/sv/articles/208330595-Fakturatolkning>
- Framtid. (2018). Redovisningskonsult. Hämtad 2018-03-26 från <https://framtid.se/yrke/redovisningskonsult>

- Jaggia, S., & Hawke, A. (2013). *Business statistics : Communicating with numbers*. New York, NY: McGraw-Hill/Irwin.
- Glantz, S. (2017). Digitaliseringsexpert: Byrån måste våga ta proaktiva beslut. Hämtad 2018-03-26 från <https://www.tidningenbalans.se/nyheter/byran-maste-vaga-ta-proaktiva-beslut/>
- Goetz, J.F., Morrow, P.C & McElroy, J.C. (1991). The effect of accounting firm size and member rank on professionalism. *Accounting, Organizations and Society*, 16(2), 159-165.
- Goos, M., Manning, A. & Salomons, A. (2014). Explaining job polarization: routinebiased technological change and offshoring. *American Economic Review*, 104(8), 2509-2526.
- Goretzki, L., Strauss, E., & Weber J. (2013). An institutional perspective on the changes in management accountants' professional role. *Management Accounting Research*, 24(1), 41–63.
- Hagevi, M., & Viscovi, D. (2016). *Enkäter : Att formulera frågor och svar*. Lund: Studentlitteratur.
- Heyman, F. (2016). Job polarization, job task and the role of firms. *Economics Letters*, 145, 246-251.
- Jablonsky, S., & Barsky, N. (2000). The Digital Workplace: How Is It Changing the Role of Financial Management? *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 11(5), 3-12.
- Jarvis, R. & Rigby, M. (2012). The provision of human resources and employment advice to small and medium-sized enterprises: The role of small and medium-sized practices of accountants. *International Small Business Journal*, 30(8), 944–956.
- Jones, C. M., McCarthy, R. V., & Halawi, L. (2010). Utilizing the Technology Acceptance Model to assess the employee adoption of information systems security measures. *International Information Management Association*, 19(2), 43–56.
- Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., Kiron, D., & Buckley, N. (2015). Strategy, not technology, drives digital transformation. *MIT Sloan Management Review and Deloitte University Press*, 14.
- KPMG. (2018). Digital Transformation & Innovation. Hämtad 2018-04-19 från <https://home.kpmg.com/se/sv/home/tjanster/radgivning/digital-transformation-and-innovation.html>
- Larsson, M., Aldegarmann, U. & Aarts, C. (2009). Professional role and identity in a changing society: Three paradoxes in Swedish midwives' experiences. *Midwifery*, 25(4), 373-381.
- Law, J. (Ed). (2016). *A Dictionary of Business and Management (6ed)*. Oxford University Press. Hämtad 2018-04-17 från <http://www.oxfordreference.com.ezproxy.ub.gu.se/view/10.1093/acref/9780199684984.001.0001/acref-9780199684984-e-5502>.
- Leek, S., Turnbull, P. W., & Naude, P. (2003). How is information technology affecting business relationships? Results from a UK survey. *Industrial marketing management*, 32(2), 119-126.
- Moreno-Galbis, E. & Soprasedu, T. (2014). Job polarization in aging economies. *Labour Economics*, 27, 44-55.
- Morris, M., & Venkatesh, V. (2000). Age Differences in Technology Adoption Decisions: Implications for a Changing Workforce. *Personnel Psychology*, 53(2), 375.
- Muyllé S, Moenaert R, Despontin M (2004). The conceptualization and empirical validation of web site user satisfaction. *Information & Management*, 41(5), 543-560.

Oreg, S. (2003). Resistance to change: Developing an individual differences measure. *Journal of Applied Psychology*, 88(4), 587-604.

Oreg, S. (2006). Personality, context, and resistance to organizational change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 15(1), 73-101.

Paulsen, J. (2011). Ethics of caring and professional roles. *Nursing Ethics*, 18(2), 201-8.

Piderit, S.C. (2000). Rethinking resistance and recognizing ambivalence: a multidimensional view of attitudes toward and organizational change. *Academy of Management Review*, 25(4), 783-94.

Proenca, J.F., Silva, M.M. & Fernandes, T. (2010). The impact of the Internet upon bank marketing. *Journal of Financial Services Marketing*, 15(2), 160-175.

PwC. (2016). Industri 4.0: Företag i hela världen gör stora investeringar i digitalisering. Hämtad 2018-03-25 från <https://www.pwc.se/sv/publikationer/verkstad/industri-4-0-foretag-i-hela-varlden-gor-stora-investeringar-i-digitalisering.html>

PwC. (2017). Års- och hållbarhetsredovisning 2016/2017. Hämtad 2018-04-06 från <https://www.pwc.se/arsredovisning>

PwC. (2018). RPA. Hämtad 2018-04-05 från <https://www.pwc.se/rpa>

Rimér, M. (2017). Redovisningskonsult – felrättare eller coachande rådgivare? *Tidningen Balans*. Hämtad 2018-03-26 från <https://www.tidningenbalans.se/nyheter/ska-redovisningskonsulten-vara-felrattare-eller-coachande-radgivare/>

SCB. (2017). Andel personer som använt internet i stort sett varje dag. Hämtad 2018-03-26 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/it-bland-individer/pong/tabell-och-diagram/andel-personer-som-anvant-internet-i-stort-sett-varje-dag>

SEB. 2013. Filkommunikation via internetbanken företag. Hämtad 2018-03-26 från https://seb.se/pow/content/produkter/internetkontoret/filkommunikation_e0070.pdf

Sjöström, T. (2016). En bransch i förändring: Yrkesroller i ny tappning. *Tidningen Konsulten*. Hämtad 2018-03-26 från <https://www.tidningenkonsulten.se/artiklar/en-bransch-forandring-yrkesroller-ny-tappning/>

Skype. (2018). Discover. Hämtad 2018-04-26 från <https://www.skype.com/sv/discover/>

SRF. (2018a). Om SRF. Hämtad: 2018-04-04 från <https://www.srfkonsult.se/om-srf>

SRF. (2018b). Redovisningskonsult ett framtidsyrke. Hämtad: 2018-04-04 från <https://www.srfkonsult.se/studerande/redovisning/redovisningskonsult-ett-framtidsyrke/>

SRF. (2018c). Varför vara auktoriserad? Hämtad: 2018-04-04 från <https://www.srfkonsult.se/bli-auktoriserad/redovisning/varfor-vara-auktoriserad/>

Svensk Handel. (2016). Det stora detaljhandelsskiftet. Hämtad: 2018-03-26 från http://www.svenskhandel.se/globalassets/dokument/aktuellt-och-opinion/rapporter-och-foldrar/e-handelsrapporter/det_stora_detaljhandelsskiftet_svenskhandel_20170120.pdf

Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur AB.

Venkatesh, V. & Davis, F. (2000). A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies. *Management Science*, 46(2), 186-204.

Visma. (2015). Redovisningsbranschen ökar kraftigt. Hämtad 2018-04-02 från <http://media.visma.se/pressreleases/redovisningsbranschen-oekar-kraftigt-1142980>

Visma. (2017a). Digital kvittohantering - Så gör du! Hämtad 2018-04-26 från <https://www.visma.se/blogg/digital-kvittohantering-sa-gor-du/>

Visma. (2017b). Det digitala samhället. Hämtad 2018-04-03 från https://www.visma.se/globalassets/global/se/det-digitala-samhallet/ladda-ner-rapporten/visma-det-digitala-samhallet_web.pdf

Wenemark, M. (2017). *Enkätmetodik med respondenten i fokus*. Lund: Studentlitteratur.

Wilson, R.A. & Sangster, A. (1992). The automation of accounting practice. *Journal of Information Technology*. 7(2), 65-75.

Wu, J.H., & Wang, S.C. (2004). What drivers mobile commerce? An empirical evaluation of the revised technology acceptance model. *Information & Management*, 42(5), 719-729

Bilaga 1 - Enkäten och kodningschema

Digitalisering av redovisningsbranschen

*Obligatorisk

1. Vilket år är du född? *

Välj ▼ Valbara årtal 1938–2000
Kodning: 2018 – födelseår

2. Vilken redovisningsbyrå jobbar du på? *

- Deloitte, EY, KPMG eller PwC (3)
- BDO, Grant Thornton, Mazars eller LRF Konsult (2)
- Annan redovisningsbyrå (1)

3. Hur länge har du varit verksam i redovisningsbranschen? *

- mindre än 3 år (1)
- 4-10 år (2)
- 11-24 år (3)
- mer än 25 år (4)

4. Anser du att du är mer digital eller mindre digital än genomsnittet? *

- Jag är mer digital än genomsnittet (1)
- Jag är lika digital som genomsnittet (2)
- Jag är mindre digital än genomsnittet (3)
- Vet ej (0)

5. Enligt dig, hur har nedanstående arbetsmoment påverkats av digitaliseringen? *

	1. Inte alls påverkats	2	3	4	5. Påverkats mycket
Löpande bokföring	☐	☐	☐	☐	☐
Bokslutsarbete	☐	☐	☐	☐	☐
Deklarationsarbete	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgivning	☐	☐	☐	☐	☐
Kundkommunikation	☐	☐	☐	☐	☐
Internetbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Arkivering och dokumentation	☐	☐	☐	☐	☐
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

6. Hur har rådgivningens andel av yrket förändrats sedan du började i branschen? *

	1	2	3	4	5	
Minskat mycket	☐	☐	☐	☐	☐	Ökat mycket
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	

7. Kryssa i vilka digitala verktyg du stöter på i ditt dagliga arbete: *

	1. Inte alls	2.	3.	4.	5. Stor omfattning
Molnbaserad redovisning (exempelvis Fortnox)	☐	☐	☐	☐	☐
Fakturatolkning	☐	☐	☐	☐	☐
Automatiserad bokföring	☐	☐	☐	☐	☐
Bankfiler/ Betalfiler	☐	☐	☐	☐	☐
Digitaliserad kvittohantering	☐	☐	☐	☐	☐
Mobilt Bank-ID	☐	☐	☐	☐	☐
Internetbaserat kommunikation (exempelvis Skype)	☐	☐	☐	☐	☐
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

8. Hur ser du på digitaliseringen av redovisningsbranschen? *

	1	2	3	4	5	
Mycket negativt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket positivt
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	

9. Utveckla gärna ditt svar i fråga 8.

Ditt svar

10. Nedan finner du en rad påståenden. Svara vad som passar in på dig. *

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej	Instämmer delvis	Instämmer helt
Det är lätt att använda digitala verktyg	☐	☐	☐	☐	☐
Digitala verktyg ökar min jobbprestation	☐	☐	☐	☐	☐
Min yrkesroll försvinner till följd av digitaliseringen	☐	☐	☐	☐	☐
Digitala verktyg är nödvändiga för mitt arbete	☐	☐	☐	☐	☐
Jag undviker digitala lösningar	☐	☐	☐	☐	☐
Jag får utbildning i digitala verktyg från min arbetsgivare	☐	☐	☐	☐	☐
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Bilaga 2 - Första mailet

Hej,

Vi är två studenter från Handelshögskolan i Göteborg som just nu skriver vår magisteruppsats. Syftet med vår studie är att undersöka hur digitaliseringen av redovisningsbranschen upplevs av redovisningskonsulter och vi skulle behöva Er hjälp att samla in det material vi behöver. Vi skulle verkligen uppskatta om Ni fyller i vår enkätundersökning som behandlar ämnet, länken till enkäten finner Ni längst ner i detta brev.

Vi har valt ut Er eftersom ni är redovisningskonsulter som är auktoriserade antingen av FAR eller SRF och Era kontaktuppgifter finns tillgängliga på FAR:s och SRF:s hemsidor.

Enkätsvaren behandlas konfidentiellt och det är enbart vi uppsatsskrivare som har tillgång till era svar.

Enkäten tar cirka 4 minuter att genomföra och vi är ytterst tacksamma om Ni kan avvara denna tid.

Stort tack för Er hjälp!

Länken till enkätundersökningen:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdywhk6wc8z2cUiImyuo5Z6GueLp_4QC_ogOgRbYtWal5bZAw/viewform?usp=sf_link

Med vänliga hälsningar,

Anzhelika Niei-lova

gusnieian@student.gu.se

Josefin Berglund

gusberjode@student.gu.se

Bilaga 3 - Andra mailet

Hej!

Förra onsdagen skickade vi ut en enkät till Er gällande redovisningskonsulters attityd gentemot digitalisering av redovisningsbranschen. Vi skulle verkligen uppskatta om Ni fyller i vår enkätundersökning, länken till enkäten finner Ni längst ner i detta brev.

Enkäten tar cirka 4 minuter att genomföra och vi är ytterst tacksamma om Ni kan avvara denna tid.

Vi ber Er som svarat att bortse från detta mail och tackar Er för hjälpen!

Länken till enkätundersökningen:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdywhk6wc8z2cUiImyuo5Z6GueLp_4QC_ogOgRbYtWal5bZAw/viewform?usp=sf_link

Med vänliga hälsningar,

Anzhelika Nieielova

gusnieian@student.gu.se

Josefin Berglund

gusberjode@student.gu.se

Bilaga 4 - T-test

Faktor	Medelvärden - Första omgången	Medelvärden - Andra omgången	P-värde
Attityd	4,1889	4,2597	0,3460
Ålder	49,8013	51,1602	0,1368
Byrå	1,3941	1,3480	0,4689
Erfarenhet	3,1987	3,2486	0,4545
Computer self-efficacy	2,1954	2,1381	0,4857
Arbetsmoment	24,8176	25,0829	0,6002
Rådgivning	3,7459	3,6740	0,3204
Digitala verktyg	22,8990	23,9558	0,0830
Lätthet	4,1400	4,2486	0,1021
Jobbprestation	3,9023	4,0663	0,0635
Uppsägning	2,0879	1,9171	0,0511
Nödvändighet	4,2508	4,3867	0,0963
Benägenhet	1,4853	1,3867	0,1556
Utbildning	3,8143	3,9834	0,1069

Bilaga 5 - Korrelationsanalys

	Attityd	Ålder	Byrå	Erfarenhet	Computer self-efficacy	Arbetsmoment	Rådgivning	Digitala verktyg	Lätthet	Jobbprestation	Uppsägning	Nödvändighet	Benägenhet	Utbildning
Attityd	1.0000													
Ålder	-0.1840	1.0000												
Byrå	0.0723	-0.1007	1.0000											
Erfarenhet	-0.1222	0.6539	-0.0209	1.0000										
Computer self-efficacy	0.4068	-0.1701	0.1115	-0.1437	1.0000									
Arbetsmoment	0.3968	-0.0029	0.2249	0.0074	0.3153	1.0000								
Rådgivning	0.2212	0.0225	0.0340	0.0830	0.1293	0.2835	1.0000							
Digitala verktyg	0.5386	-0.2795	0.2411	-0.2066	0.4753	0.5020	0.1952	1.0000						
Lätthet	0.4885	-0.1831	0.1317	-0.1931	0.3592	0.4590	0.1684	0.4438	1.0000					
Jobbprestation	0.5514	-0.0986	0.0658	-0.1537	0.2523	0.4499	0.1633	0.4023	0.6368	1.0000				
Uppsägning	-0.3063	-0.0572	-0.0016	0.0394	-0.1417	-0.1239	-0.1062	-0.1517	-0.1311	-0.1561	1.0000			
Nödvändighet	0.3798	-0.1005	0.0802	-0.0695	0.2086	0.3937	0.2169	0.2947	0.4470	0.4798	-0.1156	1.0000		
Benägenhet	-0.5531	0.1573	-0.0487	0.1483	-0.3591	-0.3229	-0.1424	-0.4280	-0.3879	-0.3814	0.2672	-0.3472	1.0000	
Utbildning	0.2662	-0.0390	0.1814	-0.0328	0.1813	0.3220	0.1232	0.3575	0.3247	0.3399	-0.1613	0.2748	-0.1911	1.0000

Bilaga 6 - Regressionsanalys

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	488
Model	168.5818	13	12.9678308	F(13, 474)	=	42.74
Residual	143.825986	474	.303430351	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.5396
				Adj R-squared	=	0.5270
Total	312.407787	487	.641494429	Root MSE	=	.55085

Attityd	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Ålder	-.0087147	.0035599	-2.45	0.015	-.0157099	-.0017195
Byrå	-.0429282	.0382588	-1.12	0.262	-.118106	.0322496
Erfarenhet	.1106253	.0476376	2.32	0.021	.0170182	.2042324
Computerselfefficacy	.0898027	.0343692	2.61	0.009	.0222678	.1573376
Arbetsuppgifter	-.0007676	.0060662	-0.13	0.899	-.0126876	.0111524
Rådgivningandel	.056502	.0349126	1.62	0.106	-.0121006	.1251047
digitalaverktyg	.0268727	.0053214	5.05	0.000	.0164163	.0373291
Påstående1	.0574871	.0461498	1.25	0.214	-.0331964	.1481707
Påstående2	.2390939	.0372794	6.41	0.000	.1658406	.3123473
Påstående3	-.1203956	.0268628	-4.48	0.000	-.1731804	-.0676107
Påstående4	.0252837	.0331174	0.76	0.446	-.0397913	.0903587
Påstående5	-.2541966	.0392947	-6.47	0.000	-.33141	-.1769832
Påstående6	-.014455	.0245868	-0.59	0.557	-.0627676	.0338576
_cons	2.716055	.2896219	9.38	0.000	2.146953	3.285157